

S	SUOMEN
T	TILINTARKASTAJAT

Ajankohtaista alalla 2021 – Valmistaudu tilinpäätöksen tarkastukseen

2.12.2021 Helsinki

Kirjanpidon ajankohtaiset asiat – menetelmäohje (muutokset)

Ajankohtaista alalla 2.12.2021

KHT Paula Roima

Kuinka tehokkaasti
kommunikoimme asiakkaalle ja
kirjanpitäjälle kirjanpidossa
havaitusta puutteista?

Onko fokuksemme
liikaa tilinpäätöksen
tarkastamisessa?

Vaadimmeko riittävästi asiakkailta?
Saammeko siirrettyä
laskutushintoihin käytetyn työajan?

**MOMENTUM –
uusi yleisohje**

Agenda

1. Keskeiset muutokset
2. Audit trail
3. Luettelo kirjanpidoista aineistoista
4. Tositteisiin liittyviä ohjeita
5. Täsmäytysohjeet
6. Kirjanpitoaineiston säilyttämiseen liittyviä ohjeita

1. Keskeiset muutokset

Mikä muuttui?

- **Uusi ohje 20.4.2021, aiempi ohje 10 vuoden takaa (1.2.2011)**
- **Taloushallinnon digitalisoitumisen vaikutukset huomioitu – mm. aineiston säilyttämisen turvaaminen. Säilytysmuoto ja –paikka vapaa – säilytystavat kehittyvät niin nopeasti ettei säädöksiä pysty järkevällä tavalla pitämään ajan tasalla.**
- **Audit trail vaatimuksen korostaminen**
- **Ei olennaisia ideologisia muutoksia**

Audit trail

3.4 Kirjausketju eli audit trail -vaatimus

Kirjanpito on järjestettävä niin, että liiketapahtumien, tositteiden ja kirjausten yhteys mahdollisten osakirjanpitojen kautta pääkirjanpitoon ja siitä tilinpäätökseen on **vaikeuksista** todettavissa **kumpaankin** suuntaan. Sama koskee kirjanpidosta **viranomaiselle verotusta tai muuta tarkoitusta** varten määräajoin tehtävää ilmoitusta. (KPL 2:6 §)

-> Haasteena erityisesti audit trail tilitoimisto- ja ohjelmistovaihdoksissa (alkusaldojen syöttäminen kun poikkeavat tilikartat-> onko laadittu vastaavuustaulukko?)

-> Paperi- ja sähköisen kirjanpidon yhdistelmät – onko mappiaineistot yksilöity tositenumeroin

-> Mikäli ostolaskut tai myyntilaskut ovat erillisessä järjestelmässä, löytyykö laskunumero tai muu tunnistetieto, jolla laskun pystyy etsiä?

Audit trail

3.4 Kirjausketju eli audit trail -vaatimus

Liitetietotositteita koskee myös audit trail –vaatimus. KPL 2:5b §:n mukaan ” - liitetiedon tulee, jollei sen perusta muuten ole **ilmeinen**, perustua sen sisällön todentavaan tositteeseen (liitetietosite).

Jos liitetieto perustuu useampaan liitetietotositteeseen (esim. lainat, takaukset tai leasing-vastuut), tulee liitetietona esitettävä **rahamäärä tulee kyetä vaikeuksitta tarkistamaan** -> suositeltavaa laatia yhteenveto, josta yhteensä summat ilmenevät

-> Liitetietotositteet usein puuttuvat (mikroyhtiöt) eikä ylipäättänsä ole välttämättä muodostettu kattavaa käsitystä yhtiön vastuista.

Audit trail

3.4 Kirjausketju eli audit trail -vaatimus

Viranomaisilmoituksia koskee myös audit trail –vaatimus. (KPL 2:6 §)

Audit trail -vaatimus koskee säännöllisiä viranomaisilmoituksia kuten **arvonlisävero- ja tulorekisteri-ilmoituksia** sekä **yrityksen tuloveroilmoitusta**. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että viranomaisilmoitusta tarkastellessa tulisi voida todentaa, mistä kirjauksista ilmoituksen tiedot on koostettu. Vastaavasti kirjauksesta tulisi käydä ilmi, millä ilmoituksella se on ilmoitettu.

-> Onko taseen viranomaisvelat ja –saatavat eritelty (tase-erittely), onko ohjelmistossa/mapissa viimeiset versiot ilmoituksista, onko viranomaissaldot täsmäytetty kirjanpidon ja viranomaistiedon välillä.

-> Löytyykö verojaksotus, josta ilmenee audit trail verotettavan tuloksen ja kirjanpidollisen tuloksen välillä

Audit trail

3.4 Kirjausketju eli audit trail -vaatimus

Asiakasvarojen **erilläänpito ja audit trail**. Erilläänpitoperiaate edellyttää, että tietyille kirjanpitovelvolliselle kuuluvat liiketapahtumat saadaan erotettua muiden liiketapahtumista.

Asiakasvarat (eli velka asiakkaalle sekä velan katteena olevat varat) tulee tilinpäätöstä laadittaessa **asiakaskohtaisesti täsmäyttää ja netottaa keskenään sekä esittää tilinpäätöksessä taseen sijasta liitetietona** (KPA 2:7 § ja PMA 3:7 §). Pääkirjanpidosta pitää voida osoittaa yhteys liiketapahtuman todentaviin tositteisiin. Lisäksi kirjanpitovelvollisen tililuettelosta tulee käydä ilmi mitkä tilit kuuluvat kirjanpitovelvollisen kirjanpitoon.

-> Onko asiakasvarat täsmäytetty ja esitetty oikein?

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

4.5 Kirjanpitoaineiston dokumentointi – luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

Kirjanpidot = perus- ja pääkirjanpidon raportit eli pää- ja päiväkirja sekä osakirjanpitojen pää- ja päiväkirjat

KPL 2:7a §:n mukaan: ”kirjanpitovelvollisella tulee olla tilinpäätöksen perustana olevista **kirjanpidoista** sekä **tositteiden** ja muiden kirjanpitoaineistojen **lajeista** luettelo, josta ilmenee niiden **keskinäiset yhteydet ja säilytystavat.**”

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

4.5 Kirjanpitoaineiston dokumentointi – luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

Luettelon tarkoituksena on mahdollistaa kirjanpidon ja sen aineistojen **tehokas ulkopuolisen** toimesta tapahtuva tarkastelu ja tarkastaminen.

Luettelosta tulee käydä ilmi, **mistä eri osista ja aineistoista tilinpäätöksen perustana oleva kirjanpito koostuu, miten ne liittyvät toisiinsa, ja missä ja miten niitä säilytetään ja pystytään lukemaan.**

Luettelo palvelee myös **viranomaisen tiedonsaantitarpeita** ja edesauttaa siten myös harmaan talouden torjunnan tavoitetta.

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

- Luettelo tulisi laatia sellaisella tarkkuudella, että kirjanpito on **jälkikäteen saatettavissa selväkieliseen muotoon ja tarkastettavissa** myös tilanteessa, joissa **yrityksen kirjanpitovelvollisen edustajat eivät ole käytettävissä** esimerkiksi yrityksen konkurssin tai henkilövaihdosten vuoksi. Tarvittaessa laadittava lyhyt ohjeistus, miten kirjanpito saadaan luettavaksi (esim. vanhaa ohjelmistoa ei ole koulutettu uudelle kirjanpitäjälle).
- Luettelon laadintaan vaikuttaa myös **kirjanpidon laajuus ja rakenteen monimutkaisuus**. Mitä laajempi ja rakenteeltaan monimutkaisempi kokonaisuus kirjanpitoaineisto on, sen **yksityiskohtaisempi luettelo** tulee laatia.
- Luettelo ei tarvitse laatia tietoteknisenä dokumenttina, mutta jos kirjanpitoaineiston osia on säilytetty eri ohjelmistoissa, on **perusteltua luetella käytetyt ohjelmistot**.

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

- Jos kirjanpitoaineiston säilyttäminen on **ulkoistettu palveluntarjoajalle**, on perusteltua kirjata luetteloon **palveluntarjoajan nimi ja tarvittaessa yhteystiedot**.
- Luettelo kuvaa tuotetun kirjanpitoaineiston rakenteen valmiin lopputuloksen osalta. Kirjanpitovelvolliselle ei ole asetettu velvollisuutta dokumentoida prosessi- ja järjestelmäkokonaisuutta, jolla kirjanpito laaditaan. Jos yrityksen liiketoiminta on erittäin laajaa ja laajamuotoista ja taloushallinto koostuu useista järjestelmistä liittymiseen sekä taloushallinnon prosessien vastuut jakautuvat laajalle henkilökunnalle, voi olla tarkoituksenmukaista pohjata luettelon laadinta kirjanpidon **järjestelmien, prosessien, vastuiden ja kontrollien dokumentointiin**.

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista tulee säilyttää KPL 2:10 §:n 1 momentin mukaisesti **10 vuoden ajan**, samoin kuin muun muassa tilinpäätös ja tililuettelo.

Luettelon **liittäminen tilinpäätökseen** samalla tavalla kuin on vakiintuneesti menetelty aikaisempaan tasekirjaan sisällytettyjen luetteloiden ja erittelyjen kanssa on jatkossakin **hyvä tapa toteuttaa tämä vaatimus**.

Suosittelavaa on, että tilinpäätöksessä **ainakin ilmoitetaan, missä luetteloja säilytetään**; tämä on tarpeen muun muassa konkurssitilanteen varalta.

Suurten yritysten julkaistaviin tilinpäätöksiin voidaan sisällyttää suppeampi dokumentaatio, jotta ei paljastettaisi liiketoiminnan kannalta tärkeää tietojärjestelmäkokonaisuutta. Tällöin yksityiskohtaisempi ja tarkempi kuvaus säilytetään erillään julkaistavasta tiedosta.

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

Osakeyhtiön tilinpäätösmalli (ST-Akatemia)

Esimerkki*

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

Kirjanpidon osa	Tositelaji	Kirjanpitojärjestelmien keskinäiset yhteydet	Säilytystapa ja -paikka
Tilinpäätös			Sähköisesti yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Päivä- ja pääkirjat			Sähköisesti yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Pääkirjanpito	PI	Manuaaliset ja automaattiset pääkirjatositteet (muistiotositteet) viedään pääkirjanpitoon järjestelmässä X.	Sähköisesti yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Ostolaskut	OI	Ostolaskujen sisältö löytyy yhtiön ostolaskujen hallintajärjestelmästä A.	Sähköisesti yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Myyntilaskut	MLI	Myyntilaskujen sisältö löytyy järjestelmästä B.	Sähköisesti yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Palkkakirjanpito	PI	Palkkajärjestelmän tapahtumat siirtyvät kuukausittain automaattisesti kirjanpitoon järjestelmässä X.	Palkkakirjanpito ja sitä koskevat erittelyt ja laskelmat säilytetään sähköisenä yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Matkalaskut	MA3	Laaditaan palkkajärjestelmässä ja siirretään tapahtumakohtaisesti pääkirjanpitoon järjestelmässä X.	Matkalaskut säilytetään sähköisenä yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Pysyvien vastaavien kirjanpito		Pysyvien vastaavien kirjanpito ylläpidetään Kone-järjestelmässä, josta viennit viedään sähköisenä yhteenvedona kuukausittain pääkirjanpitoon järjestelmässä X.	Pysyvien vastaavien kirjanpitoaineisto säilytetään pysyvästi yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Varastokirjanpito	VI	Siirretään tapahtumakohtaisesti automaattiliittymää pitkin pääkirjanpitoon järjestelmässä X.	Varastokirjanpito säilytetään sähköisenä yhtiön serverillä pdf-muodossa.
Tiliotteet	TO	Maksupäätte-järjestelmän tapahtumat siirretään automaattiliittymää pitkin pääkirjanpitoon tapahtumakohtaisesti järjestelmässä X.	Sähköisesti toimittajan palvelimella pdf-muodossa.

*Esitettävät tiedot ja niiden laajuus riippuvat tapauskohtaisesti mm. yrityksen koosta ja sen käyttämistä ohjelmistoista.

Kirjanpidon saattaminen luettavaan muotoon

Yhtiön kirjanpitoaineiston säilytyksessä hyödynnetään digitaalista tiedostojen tallennusta. Pilvipalveluissa ylläpidettyjen kirjanpitojen tietosisältö on siirretty selväkielisenä ja sovellusriippumattomassa muodossa yhtiön serverille. Tiliotteet voidaan lukea viiveettä toimittajan palvelimelta. Palveluiden toimittaja säilyttää tiedot kirjanpitolain mukaisen säilytysajan. Yhtiön serverillä sähköisesti olevista tiedoista otetaan säännöllisesti varmuuskopiot ja muutoksista serverille pidetään erillistä lokia. Eri kirjanpidot ja niihin liittyvät aineistot on tallennettu serverillä pdf-muodossa.

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.1 Tositteen käsite ja tietosisältö kirjanpitolainsäädännössä

Kirjauksen on perustuttava **päivätyyn ja järjestelmällisesti numeroituun tai vastaavalla tavalla yksilöityyn tositteeseen**, joka todentaa liiketapahtuman. **Liiketapahtuman, tositteen ja kirjauksen välisen yhteyden** tulee olla vaikeuksitta todettavissa (KPL 2:5 § 1 mom)

-> mapeista puuttuvat tositteet, numeroimattomat tositteet, päiväykset uupuvat

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.1 Tositteen käsite ja tietosisältö kirjanpitolainsäädännössä

Menotositteesta on käytävä selville **vastaanotettu tuotannontekijä ja tulotositteesta luovutettu suorite**. Tuotannontekijän **vastaanottoajankohta** ja suoritteen **luovutusajankohta** on voitava osoittaa tositteen avulla. (KPL 2:5 § 2 mom)

-> toimituspäivää ei ole merkitty laskuun, vastaanotettua/luovutettua suoritetta ei ole yksilöity riittäväällä tarkkuudella (ja muu todentava liite ei ole arkistoitu kirjanpito-ohjelmaan/mappiin)

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.1 Tositteiden käsite ja tietosisältö kirjanpitolainsäädännössä

”Milloin kirjauksen perusteeksi **ei saada ulkopuolisen antamaa tositetta**, kirjaus tulee todentaa kirjanpitovelvollisen itsensä laatiman ja asianmukaisesti varmennetun tositteen avulla.” (KPL 2:5 § 4 mom)

-> itse laaditut tositteet uupuvat. Esimerkiksi korjaustosite, kehittämismenoaktivointi, hävinnyt/lukukelvottomaksi muuttunut ostokuitti dokumentoimatta.

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.1 Tositteen käsite ja tietosisältö kirjanpitolainsäädännössä

Tositteen tietosisällön tulee olla niin **yksikäsitteinen ja yksityiskohtainen**, että sen perusteella on mahdollista laatia kirjanpitomerkintä.

Taloushallinnon henkilöllä pitäisi olla mahdollisuus toistaa kirjaus muuttumattomana.

-> Tositteessa (esimerkiksi myyntiraportissa) olevat luvut voi olla vaikea täsmäyttää kirjauksiin, esim. tehty yhteenlaskuja, jotka eivät ilmene tositteelta. Esim. ei ole liitetty mukaan exceliä, mistä yhteenlaskut ilmenisivät.

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.3 Tositteiden laatiminen ja käsittely

Tosite voi koostua yhdestä tai useammasta asiakirjasta, tiedostosta tai tietojärjestelmästä raportoitavista tiedoista.

Jos tosite muodostuu useammasta asiakirjasta, niiden **yhteyden tulee olla selkeästi kuvattu siten, että tositteen tietosisältö on tarkasteltavissa kokonaisuutena**. Kuvaus voi sisältyä esimerkiksi erilliseen tiedostoon, kirjauksen vientiselitteeseen, yhteen tositekokonaisuuden osaan, tositelajikohtaiseen asiakirjaan tai luetteloon kirjanpidoista ja aineistoista.

Esimerkki: kehittämismenoaktivointitosite

-> Tositteiden liitteiden keskinäinen yhteys on epäselvä, eikä kirjatut luvut ole johdettavissa liitteistä

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.3 Tositteiden laatiminen ja käsittely

Tulotositteesta tulee käydä ilmi kukin luovutettu suorite (KPL 2:5.2 §). Jos kirjaus tehdään esimerkiksi tuoteryhmäkohtaisen myyntiraportin perusteella, **tulee tuotetasoinen tieto säilyttää kirjanpitoaineistona**. Tämä voidaan toteuttaa säilyttämällä yksittäiset kuitit tai siten, että myynti on raportoitavissa ohjelmistosta tuotekohtaisesti, jolloin kyseinen ohjelmisto tietosisältöineen on osa kirjanpitojärjestelmää.

-> Verkkokaupan/vähittäiskaupan tuotekohtaiset raportteja ei ole sisällytetty kirjanpito-ohjelmaan tai ei ole varmistettu raporttien arkistointia.

-> HUOM. Kirjanpito- ja ALV-säännökset eivät edellytä, että kuluttajakaupassa myyntitiedot säilytetään asiakaskohtaisella tai kauppatapahtumakohtaisella tarkkuudella (kotimaan myynti).

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.3 Tositteiden laatiminen ja käsittely

Samaa asiakirjaa voi hyödyntää tositteena toistuvasta liiketapahtumasta

Esim. vuokran maksu -> vuokrasopimus toimii kunkin vuokranmaksukauden veloituksen tositteena yhdessä maksutapahtuman kanssa. Tällöin maksutapahtuman tai sen perusteella tehdyn tiliöintimerkinnän tiedoissa viitataan yksilöivästi sopimukseen tai jäljennös sopimuksesta säilytetään maksutapahtuman todentavan tositteen yhteydessä.

-> viittaukset/sopimukset usein uupuvat ja kirjausta todentaa vain tiliote

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.3 Tositteiden laatiminen ja käsittely

Automaattitiliöinnit

Kirjanpito- tai muu taloushallinnon järjestelmä voi laatia järjestelmään **syötettyjen perustietojen ja parametrien perusteella automaattisesti sekä tositteen**, siitä kirjanpitoon kirjattavan euromäärän että kirjanpitomerkin esimerkiksi kuukausikohtaisena automaattitiliöintinä. Tällöin järjestelmän tuottamaan tositteeseen tai kirjanpitomerkintään tulee kuvata riittävän **yksityiskohtaisesti ne laskentasäännöt**, joilla tosite on tehty ja kirjanpitomerkintä laadittu.

Laskentasäännöt voidaan myös kuvata erilliseen tositelajikohtaiseen asiakirjaan, joka arkistoidaan osana kirjanpitoaineistoa.

-> Ohjelmiston tekemät automaattikirjaukset voi olla haasteellisia tilintarkastaa. Löytyykö dokumentti, jossa kuvataan automaattivientien laskentasäännöt?

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.3 Tositteiden laatiminen ja käsittely

Tosite tai sen osa **voidaan säilyttää ulkopuolisella taholla**, esimerkiksi liikekumppanilla, pankissa tai laskuja välittävässä yrityksessä, siten että **kirjanpitoaineistosta on linkitys säilytyspaikkaan tai tosite on löydettävissä esimerkiksi tositenumeron perusteella.**

-> Kirjanpitovelvollinen vastaa näissä tapauksissa tositteiden säilytyksestä sekä siitä, että tositteen tietosisältö vastaa lain vaatimuksia

-> *Onko tosite yksiselitteisesti löydettävissä pää/päiväkirjamerkintöjen perusteella (selitteet/linkit).*

-> *Miten varmistetaan, että ulkopuolisella olevat tositteet tulevat arkistoitua lain edellyttämällä tavalla?*

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.4 Itse laaditut tositteet ja niiden varmentaminen

Itse laadittu tosite = muistiotosite, korjaustosite, siirtotosite, arvonlisäverolaskelma, puuttuvan kuitin dokumentointi etc

Jos kyseessä on **olennainen tai poikkeuksellinen tapahtuma**, on hyvän kirjanpitotavan mukaista merkitä laatijan ohella tositteeseen tai sen perusteella tehtävään kirjanpitomerkintään myös tieto siitä, **kuka tositteen on hyväksynyt**. KPL 2:5.5 §:n perustelujen mukaisesti ”varmennuksen tekee joku muu kuin kirjauksia suorittava henkilö.”

-> olennaisissa muistiotositteissa on harvoin asiakkaan/johdon hyväksyntä

-> onko muistiotositteiden hyväksyntä mahdollista tehdä ohjelmassa?

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.4 Itse laaditut tositteet ja niiden varmentaminen

Muistiotositteiden osalta on hyvän kirjanpitotavan mukaista, että tositteen sisällöstä käy selkeästi ilmi, millä oletuksilla ja laskentasäännöillä tositteen luvut on laskettu.

Korjaustositteiden osalta on tositteesta käytävä ilmi, **mitä aikaisempaa kirjausta korjataan ja mistä syystä**

-> korjaustositteiden sisältö jää välillä epäselväksi...

Tositteisiin liittyviä ohjeita

Yleisohje 2.5 Kirjanpitovelvollisen liittämän informaation erottaminen tositteen alkuperäisestä sisällöstä

Jos kirjanpitovelvollinen liittää ulkopuolisen tahon laatimaan tositteeseen sen käsittelyn yhteydessä omia merkintöjään, audit trail -vaatimuksen täyttämiseksi on tarpeen, että **kirjanpitovelvollisen täydentämä tietosisältö on selkeästi erotettavissa alkuperäisestä tiedosta.**

Varsinkin globaalien verkkokauppojen ja kauppaa-alustojen tuottamat raportit voivat olla haaste tietosisällön osalta – kirjanpitovelvollinen voi joutua täydentämään tietoja, jotta kirjanpitolaian vaatimukset tulevat täytettyä. Esim. täydennetään saatua exceliä tai tehdään rinnalle oma muokattu excel-laskelma.

Täsmäytykset

Yleisohje 3.8 Täsmäytykset

Täsmäyttäminen on suositeltava toimenpide KPL 2:6 § edellyttämän kirjausketjun aukottomuuden eli audit trail – vaatimuksen toteutumisen varmistamiseksi.

Yleisohjeen täsmäytyssuositukset:

- **Käteisen** rahan käyttöön liittyy paljon virhemahdollisuuksia. Käteiskassan laskeminen ja täsmäyttäminen kirjanpitoon on suositeltavaa tehdä vähintään **kuukausittain**.
- **Pankkitilin** saldo on suositeltavaa täsmäyttää kirjanpidon pankkitilin saldoon **kuukausittain**.
- Järjestelmien, esimerkiksi laskutusjärjestelmän ja kirjanpitojärjestelmän välisten liittymien toiminnassa saattaa ilmetä virheitä. **Liittymät** on suositeltavaa täsmäyttää esimerkiksi **kuukausittain** mutta ainakin uusien liittymien käyttöönoton jälkeen.
- Kirjanpitovelvollisen käytössä olevat **osakirjanpidot** on suositeltavaa täsmäyttää pääkirjanpitoon vähintään **kuukausittain**.

Tehdyt täsmäytykset on suositeltavaa dokumentoida kirjaamalla esimerkiksi täsmäytyksen suorittaja ja suorituspäivä.

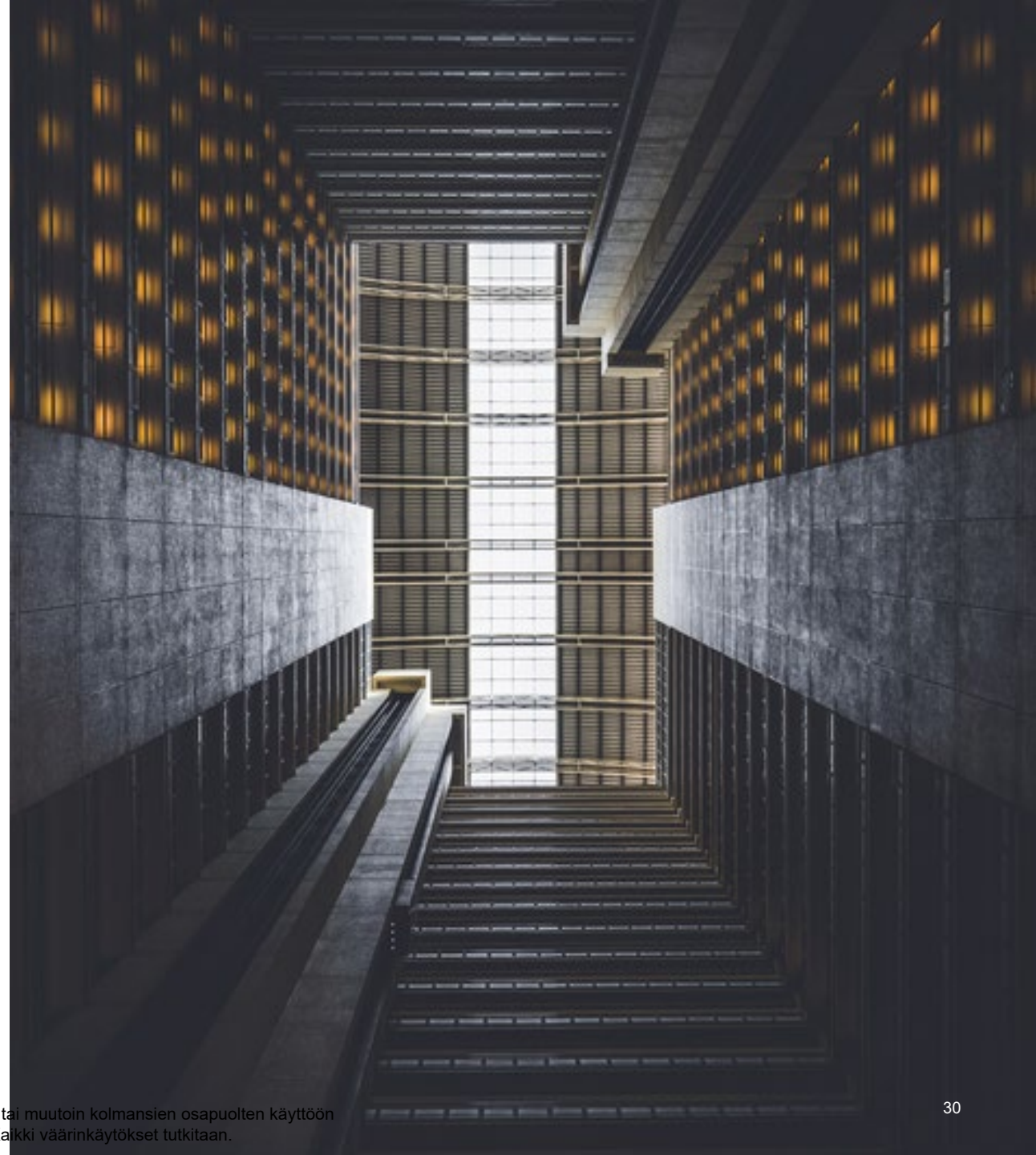
Täsmäytykset

-> Mitä pidemmäksi täsmäytysväli venyy, sitä vaikeampaa täsmäytserojen selvittäminen on. Esim. käytetään selvittelytiliä, jonka saldoa ei kuukausittain selvitetä > tilinpäätösvaihteessa saldoa ei pystytä selvittämään yksityiskohtaisesti.

-> Onko käteiskassa oikeasti tarpeen yhtiön liiketoiminnassa?

-> Osakirjanpitojen (käyttöomaisuuskirjanpito, laskutusohjelma, palkanlaskentaohjelma etc) täsmäyttäminen on erityisen tärkeää

-> Täsmäytysten dokumentointi on oma haasteensa – miten kannattaisi dokumentoida sähköisessä ohjelmassa?

Kirjanpitoaineiston säilyttämiseen liittyviä ohjeita

4.1 Kirjanpitoaineiston säilytysaikaa koskevat säädökset ja 4.2. Kirjanpitoaineisto

Säilytysaikaa koskevia säädöksiä:

- Tilinpäätös, toimintakertomus, kirjanpidot (eli pääkirjanpito ja osakirjanpidot), tililuettelo sekä luettelo kirjanpidoista ja aineistoista on säilytettävä vähintään **10 vuotta tilikauden päättymisestä**. (KPL 2:10 §)
- Jollei muualla laissa ole säädetty pitempää määrää aikaa säilyttämiseksi, tilikauden **tositteet, liiketapahtumia koskeva kirjeenvaihto sekä muu kuin yllä mainittu kirjanpitoaineisto** on säilytettävä vähintään **kuusi vuotta** sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt. (KPL 2:10 §). Pitää sisällään myös **liitetietotositteet**.

Kirjanpitoaineiston säilyttämiseen liittyviä ohjeita

4.1 Kirjanpitoaineiston säilytysaikaa koskevat säädökset ja 4.2. Kirjanpitoaineisto

Säilytysaikaa koskevia säädöksiä:

- **Toiminnan loppuessa** tai kirjanpitovelvollisuuden muuten päättyessä on kirjanpitovelvollisen tai tämän oikeudenomistajan järjestettävä kirjanpitoaineisto tässä pykälässä säädetyllä tavalla **ja ilmoitettava rekisteriviranomaiselle, kenelle aineiston säilyttäminen on uskottu.** (KPL 2:10 §)
- **Konsernitilinpäätöksen yhdistelylaskelmat** on säilytettävä siten kuin KPL 2:10.1 §:ssä säädetään. (KPL 6:19 §) Säilytysaika siten **10 vuotta.**
- **Tase-erittelyihin** sovelletaan KPL 2:10.1 § vaatimuksia eli säilytysaika **10 vuotta.**

Kirjanpitoaineiston säilyttämiseen liittyviä ohjeita

Säilytysaikaa koskevia säädöksiä:

Suosittelavaa on säilyttää myös **rahoituslaskelman** laadinnassa käytetyt oikaisu- ja muut laskelmat **10 vuoden ajan** tilikauden päättymisestä.

KPL:n ohella **arvonlisäverolainsäädäntöön sekä toimialakohtaisiin säädöksiin** sekä erilaisten **avustusten** edellytyksiin saattaa sisältyä tositeaineistoa ja sen säilytysaikoja määrittäviä säädöksiä. Esimerkkejä:

➤ Kiinteistöinvestointiin liittyviä tositteita ja laskelmia koskee AVL:n nojalla KPL:n mukaista vähimmäissäilytysaikaa pidempi kymmenen vuoden säilytysaika.

Kirjanpitoaineiston säilyttämiseen liittyviä ohjeita

Säilytysaikaa koskevia säädöksiä:

Lisäksi kirjanpitovelvollinen voi esimerkiksi yksityisoikeudellisten **sopimusten nojalla** pidentää kirjanpitoaineiston säilytysaikaa KPL:ssa säädetyistä. Myös **muutoksenhakuprosessit** saattavat käytännössä edellyttää, että kirjanpitoaineistoa säilytetään KPL:n minimisäilytysaikoja pidempään. Lisäksi **rahoitustukien ehtoihin** saattaa sisältyä KPL:n minimiaikoja pidempiä säilytysaikoja.

Kirjanpitoaineiston säilyttämiseen liittyviä ohjeita

4.1 Kirjanpitoaineiston säilytysaikaa koskevat säädökset ja 4.2. Kirjanpitoaineisto

Säilytysaikaa koskevia säädöksiä:

EU:n tietosuoja-asetuksesta (**GDPR**) johtuen esimerkiksi palkanlaskentaa ja -maksua sekä kirjanpitoaineiston lakisääteistä säilytystä varten tehtävää henkilötietojen **keräämistä ja arkistointia ei ole perusteltua jatkaa**, kun KPL:n vähimmäisaika on kulunut umpeen, jos siihen ei ole muuta pätevää perustetta

-> Ymmärtääkö asiakas säilytysvelvollisuuden laajuuden? Esim. kuuden vuoden säilytysaika koskee liiketapahtumiin liittyvää kirjeenvaihtoa. Tätä kirjeenvaihtoa ovat mm. viranomaisille ja eläkeyhtiöille tehdyt ilmoitukset (esim. veroilmoitus), hallituksen ja yhtiökokouksen pöytäkirjat (huom. Voivat olla myös tositteita), siirtohinnoitteludokumentaatio etc. Miten tällaiset dokumentit arkistoidaan?

Kirjanpitoaineiston säilyttämiseen liittyviä ohjeita

4.1 Kirjanpitoaineiston säilytysaikaa koskevat säädökset ja 4.2. Kirjanpitoaineisto

Kirjanpitoaineiston käsittelyn ja säilyttämisen säädöksiä:

- Tositteita, kirjanpitoja sekä muuta kirjanpitoaineistoa tulee **käsitellä ja säilyttää** niin, että niiden sisältöä voi **vaikeuksitta tarkastella ja tarvittaessa tulostaa** selväkielisessä muodossa. (KPL 2:7 §)
- Tositteen, kirjanpidon tai muun kirjanpitoaineiston **sisältöä ei saa muuttaa tai poistaa tilinpäätöksen laatimisen jälkeen**. Sisältöä ei saa muuttaa eikä poistaa myöskään sen jälkeen, kun 6 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty tai kirjanpitovelvollinen on julkistanut tai antanut ulkopuolisen käyttöön aineistosta laatimansa välitilinpäätöksen tai muun vastaavan asiakirjan. (KPL 2:7 §)
- Tositteen, kirjanpidon ja muun kirjanpitoaineiston **muotoa saa muuttaa**, jos se on **tarpeen käsittelyn, siirron tai säilytyksen vuoksi**. Tällöin on varmistettava sisällön ja kirjausketjun säilyminen. (KPL 2:7 §)

-> Tilitoimistovaihdoksen yhteydessä alkutilikauden ostolaskut toimitettiin pilvikansiossa ja laskutiedostojen nimistä ei pystynyt mitenkään päättelemään, mikä tosite oli kyseessä.

Lopuksi

Onko fokuksemme liikaa tilinpäätöksen tarkastamisessa?

Kuinka tehokkaasti kommunikoimme asiakkaalle ja kirjanpitäjälle kirjanpidossa havaitusta puutteista?

Vaadimmeko riittävästi asiakkailta? Saammeko siirrettyä laskutushintoihin käytetyn työajan?

Nyt on MOMENTUM ottaa kirjanpidon asiat tapetille!

Kiitos!

KHT Paula Roima

PwC Omistajayrittäjäpalvelut – palvelut yrittäjä- ja perhevetoisille yhtiölle

Paula.roima@pwc.com

050 37 67 267

Muista verkostoitua kanssani LinkedInissä!

Thank you

pwc.fi

This publication has been prepared for general guidance on matters of interest only, and does not constitute professional advice. You should not act upon the information contained in this publication without obtaining specific professional advice. No representation or warranty (express or implied) is given as to the accuracy or completeness of the information contained in this publication, and, to the extent permitted by law, PricewaterhouseCoopers Oy, its members, employees and agents do not accept or assume any liability, responsibility or duty of care for any consequences of you or anyone else acting, or refraining to act, in reliance on the information contained in this publication or for any decision based on it.

© 2021 PricewaterhouseCoopers Oy. All rights reserved. Not for further distribution without the permission of PwC. "PwC" refers to the network of member firms of PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL), or, as the context requires, individual member firms of the PwC network. Each member firm is a separate legal entity and does not act as agent of PwCIL or any other member firm. PwCIL does not provide any services to clients. PwCIL is not responsible or liable for the acts or omissions of any of its member firms nor can it control the exercise of their professional judgment or bind them in any way. No member firm is responsible or liable for the acts or omissions of any other member firm nor can it control the exercise of another member firm's professional judgment or bind another member firm or PwCIL in any way.

Tämän aineiston levittäminen sähköisesti tai muutoin kolmansien osapuolten käyttöön on ehdottomasti kiellettyä. Kaikki väärinkäytökset tutkitaan.

Markku Järvenoja

Ajankohtaista verotuksesta

Ajankohtaista alalla 2021

Suomen Tilintarkastajat

2.12.2021

tieto
akseli
Arvon asiantuntijasi.

Tämän aineiston levittäminen sähköisesti tai muutoin kolmansien osapuolten käyttöön on ehdottomasti kiellettyä. Kaikki väärinkäytökset tutkitaan.

Lainsäädäntöhankkeet

- Kansainväliset hankkeet
  - OECD
    - Verotettavan tulon kohdistaminen (Pillar 1)
    - Minimivero (Pillar 2)
  - EU
    - ”Kuoriyhtiöiden” käyttö verosuunnittelussa
      - Yhtiöt ilman tosiasiallista taloudellista läsnäoloa sijaintivaltiossa
      - Q4/2021
    - Oman pääoman ehtoisen sijoituksen perusteella vähennys
      - Q1/2022
    - BEFIT korvaamaan CCTB:n ja CCCTB:n

Lainsäädäntöhankkeet

- EU
  - BEFIT (Business in Europe: Framework for Income Taxation)
    - Veropohjan sääntely
      - Yhtenäinen veropohja jäsenvaltioihin
      - Siirtohinnoittelu (markkinaehtoperiaate) EU-alueella historiaan
    - Verotettavan tulon jakamisperusteet jäsenvaltioiden kesken uuden jakoavaimen avulla
      - Ottaisi paremmin huomioon markkinavaltioiden oikeudet ja aineettomat oikeudet
    - Hyötyjä
      - Vähentäisi hallinnollisia kustannuksia
      - Ehkäisisi veron kiertämistä
  - Direktiiviehdotus 2023

Lainsäädäntöhankkeet

- Kansalliset lainsäädäntömuutokset
  - Siirtohinnoitteluoikaisu
    - OECD:n siirtohinnoitteluohjeet tulkintaohjeen roolissa
      - → ohjeiden sisältöä ei voida kokonaisuudessaan soveltaa siirtohinnoittelutilanteiden tulkinnassa
      - Suomi poikkeavassa asemassa verrattuna muihin EU-valtioihin
    - KHO:n tulkinta verotusmenettelylain (VML) 31 §:n siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen sisällöstä
      - Ei mahdollista oikeustoimen uudelleenluonnehdintaa, koska säännöksessä ei ole valtuutusta tällaiseen (KHO 2014:119, 2020:35)
      - VML 31 § mahdollistaa vain oikeustoimen markkina-ehtoisuuden arvioinnin

Lainsäädäntöhankkeet

- Siirtohinnoitteluoikaisu
  - HE 188/2021
    - Keskeiset tavoitteet
      - VML 31 §:n säännöstä voidaan soveltaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden koko laajuudessa
      - Etuyhteydessä tehdyn liiketoimen määrittäminen tapahtuisi siinä laajuudessa kuin mitä OECD:n siirtohinnoitteluohjeet kuvaavat liiketoimen määrittämistä sen tosiasiallisen sisällön mukaisesti
      - Siirtohinnoitteluanalyysi pohjautuisi asiaankuuluviin kaupallisiin tai rahoituksellisiin suhteisiin sekä niihin vaikuttaviin taloudellisesti olennaisiin erityispiirteisiin, joita ovat sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat.

Lainsäädäntöhankkeet

- Siirtohinnoitteluoikaisu
  - VML 30 §:ään uusi 2 momentti
    - Arvioitaessa 1 momentin sisältämän markkinaehtoperiaatteen mukaisesti sitä, onko etuyhteydessä olevien osapuolten välisessä liiketoimessa sovittu tai määrätty ehtoja riippumattomien osapuolten ehdoista poikkeavasti, tunnistetaan asiaankuuluvat kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet ja näihin suhteisiin vaikuttavat taloudellisesti olennaiset erityispiirteet, joita ovat sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat. Näiden seikkojen perusteella määritetään liiketoimi sen tosiasiallisen sisällön mukaisena.

Lainsäädäntöhankkeet

- Siirtohinnoitteluoikaisu
  - VML 30 §:ään uusi 3 momentti
    - Jos poikkeuksellisissa olosuhteissa, 1 momenttia sovellettaessa, etuyhteydessä olevien osapuolten välinen, 2 momentin mukaisesti määritetty liiketoimi poikkeaa siitä, mitä taloudellisesti järkevästi toimivat, toisistaan riippumattomat osapuolet vastaavissa olosuhteissa sopisivat, se voidaan sivuuttaa ja tarvittaessa korvata toisella, markkinaehtoperiaatteen mukaisella liiketoimella. Sivuttamisen edellytyksenä on lisäksi, ettei määritetylle liiketoimelle, joka oltaisiin sivuuttamassa, voida vahvistaa markkinaehtoperiaatteen mukaista hintaa, kun otetaan huomioon kunkin osapuolen näkökulma ja realistiset vaihtoehdot päätöksentekohetkellä. Korvaava liiketoimi määritetään 2 momentin mukaisesti ja sen on oltava mahdollisimman samankaltainen sivuutettavan liiketoimen kanssa.

Lainsäädäntöhankkeet

- Siirtohinnoitteluoikaisu
  - Selventää OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisen liiketoimen määrittämisen sisältöä ja asemaa keskeisenä osana siirtohinnoitteluanalyysia
  - Laajentaa Suomen veroviranomaisen mahdollisuuksia verovalvontaan
  - Suomen asema tasavertainen verosopimusten etuyhteydessä olevien yritysten liiketoimien ehtojen arvioinnissa
  - Lain muutokset voimaan 1.1.2022
  - Sovelletaan ensimmäisen kerran 1.1.2022 tai myöhemmin alkavalla tilikaudella
  - Verotuottoarvio 75 m€/v

Lainsäädäntöhankkeet

- Korkovähennysrajoitussäännöksen muutokset
  - Tulolähdeuudistuksen huomioon ottaminen
    - EVL 1.2 §:n tarkoittamat yhteisöt, joilla ei enää ole muun toiminnan tulolähdettä, voivat vähentää muun toiminnan tulolähteen vähennyskelvottomat nettokorkomenot elinkeinotoiminnan tulolähteessä
  - Pitkän aikavälin julkiset infrastruktuurihankkeet
    - Rajoitusäännösten ulkopuolelle
    - Julkisyhteisön omistuksessa oleva kiinteistö, väylä tai muu infrastruktuuria hallinnoiva yhtiö taikka kunta- tai hyvinvointiyhtymä
    - Sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa
    - Mahdollista vähentää ennen vuotta 2020 syntyneet vähennyskelvottomat nettokorkomenot vuosina 2020-2022

Lainsäädäntöhankkeet

- Korkovähennysrajoitussäännöksen muutokset
  - Tasevertailusäntelyn muuttaminen
    - Merkittävän omistusosuuden (min. 10%) omistavan tahon antama laina konserniyhtiölle katsottaisiin konsernitilinpäätöksessä taseessa omaksi pääomaksi
      - → Konserniyhtiön vakavaraisuusasema heikkenee suhteessa konsernin vakavaraisuuteen
        - Oma pääoma/taseen loppusumma
        - Konserniyhtiön tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tulee olla tilintarkastettuja
    - Voimaantulo 1.1.2022
    - Sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2022 toimitettavassa verotuksessa
  - Hallituksen esitys 211/2021 vp

Lainsäädäntöhankkeet

- Taloudellinen työnantaja
  - Rajoitetusti verovelvollisen Suomesta saamana tulona pidettäisiin palkkatuloa,
    - Joka on saatu ulkomaiselta työnantajalta
    - Suomessa tehdystä työstä silloin, kun
    - Ulkomaisen työnantajan palveluksessa oleva työntekijä työskentelee taloudellisena työnantajana pidettävälle työn teettäjälle siten, että
    - Työsuoritusta on pidettävä erottamattomana osana työn teettäjän Suomessa harjoittamaa toimintaa
    - Työn teettäjän työnjohdon ja valvonnan alaisuudessa
    - HE loppusyksystä 2021?
    - Voimaantulo 1.1.2023

Oikeuskäytäntö

- **Yritysjärjestelyt**

- Osakevaihto – veron kiertäminen, KHO 2021:65

- Emoyhtiö siirsi osakevaihdolla tytäryhtiölleen tonttiyhtiöiden osakekannat
    - Tonttiyhtiöiden osakkeiden hankintameno 2.500 € ja käypä arvo 1 m€
    - Tytäryhtiö rakennusliike, joka perustajaurakoisi kohteet
    - Tytäryhtiön verotuksessa tonttiyhtiöiden osakekannat arvostettaisiin 1 m€
    - KHO: tonttiyhtiöiden osakekannat vaihto-omaisuutta, jolloin tytäryhtiö välttäisi rakennustoiminnassaan kokonaan käyvän arvon ja osakkeiden hankintameno välisen eron verotukselta → on yritysjärjestely-säännöksille vieras veroetu → veron kiertämistä
    - Verovelvollisella ei siten ollut täyttä valinnanvapautta yritysjärjestely-toimen valinnassa → liiketoimintasiirto tai osittaisjakautuminen olisivat olleet hyväksyttäviä vaihtoehtoja, koska tonttiyhtiöiden osakkeiden hankintamenot olisivat säilyneet ennallaan jatkuvuusperiaatteen nojalla

Oikeuskäytäntö

- **Yritysjärjestelyt**

- Tappioiden siirtyminen sulautumisissa, KHO 2021:105, 2021:104
  - Tappiot siirtyvät, jos vastaanottava yhtiö tai sen osakkeenomistajat ovat omistaneet sulautuvan yhtiön osakkeista yli puolet tappiovuoden alusta alkaen
  - KHO 2021:105: sulautuvan yhtiön osakkeenomistaja oli omistanut sen osakkeita tappiovuoden alusta alkaen, mutta vastaanottavan yhtiön osakkeita vasta tappiovuoden aikana → tappiot eivät siirtyneet
  - KHO 2021:104: sulautuvan yhtiön osakkeenomistajan osakkeenomistajien omistuksia ei oteta huomioon TVL 123.2 §:n sanamuodon mukaisesti. Sulautuvan yhtiön osakkeita omistavan yhtiön välillinen omistus sulautuvan osakkeenomistajana olevan kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä otettiin huomioon, mutta yhtiösopimuksen määräykset huomioon ottaen omistusosuus ei riittänyt täyttämään vaatimusta yli puolen osakkeiden omistamisesta
  - KHO:n päätökset ilmeisesti muistutus siitä, ettei konserniomistus riitä, ellei säännöksen sanamuoto täyty

Oikeuskäytäntö

- **Yritysjärjestelyt**

- Vastikeosakkeiden omistusajan laskeminen, KHO 2021:93
  - Liiketoimintasiirto tytäryhtiöön
  - Vastikeosakkeiden omistusajan laskemisessa otettiin huomioon OYL:n mukainen osakkeiden merkintätuoikeus → vastikkeena saatujen osakkeiden omistusaika laskettiin aikaisemman omistuksen perusteella → EVL 6 b § soveltui vastikeosakkeiden myyntiin heti liiketoimintasiirron jälkeen
- Rajat ylittävä sulautuminen, KHO 2021:36 ja KHO 2021:35
  - Oikeuskäytännössä hyväksytyt sulautumiset, jotka toteutettu ETA-alueen ulkopuolella
  - KHO 2021:36: USAlainen yhtiö sulautui suomalaiseen yhtiöön → OK, vaikka sulautumiseen ei sovellettu OYL:ia, USAssa yleisseuraanto
  - KHO 2021:35: USAlainen yhtiö sulautui USAlaiseen yhtiöön, suomalaiset osakkeenomistajat omistivat kokonaan välittömästi sulautuvan yhtiön osakkeet ja välillisesti vastaanottavan yhtiön osakkeet → EVL 52 b.4 § soveltui osakkeenomistajien verotuksessa eli veroneutraali, vaikka osakevastiketta ei annettu

Oikeuskäytäntö

- **Yritysjärjestelyt**

- KHO:ssa, varainsiirtoverovalitukset vireillä

- Osittaisjakautuminen: vastaanottavana yhtiönä keskinäinen kiinteistö-osakeyhtiö
      - HAO: vastaanottava yhtiö ei ole toimintaa jatkava yhtiö → varainsiirtovero maksettava siirtyneiden kiinteistöjen käyvän arvon perusteella
    - Sulautuminen: tavallinen kiinteistöosakeyhtiö sulautuu keskinäiseen kiinteistöosakeyhtiöön
      - HAO: vastaanottava yhtiö ei ole toimintaa jatkava yhtiö → varainsiirtovero maksettava siirtyvän kiinteistön käyvän arvon perusteella

- Lainvoimainen HAO:n päätös tuloverotuksessa

- Osittaisjakautuminen: kiinteistöjen siirto keskinäiseen kiinteistöosake-yhtiöön ei täytä liiketoimintakokonaisuuden vaatimusta, koska vastaanottava yhtiö ei ole toimintaa eli kiinteistöjen vuokrausta jatkava yhtiö

Oikeuskäytäntö

- **Muita päätöksiä**

- KHO 2021:61: hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaanti

- Päätös lähetetty asiamiehen vanhaan postiosoitteeseen, joka oli ilmoitettu valituksessa
    - Hallinto-oikeudelle ei ollut ilmoitettu asiamiehen postiosoitteen muutoksesta prosessin aikana
    - Asian selvittyä valitus KHO:een → KHO katsoi, että valitus tehty myöhässä

- KHO 2021:92: sukupolvenvaihdos

- Yhtiö myynyt omistamiaan osakkeita viimeisen tilinpäätöksen jälkeen, mutta ennen lahjoitusta huomattavalla voitolla verrattuna hankintamenoon ja osakkeiden vertailuarvoon
    - KHO:n enemmistö: osakkeiden arvonnousu realisointi voitiin ottaa huomioon lahjaverotuksessa ja spv-huojennusta laskettaessa eli nettovarallisuudessa otettiin huomioon osakkeiden käypä arvo eli myyntihinta

Oikeuskäytäntö

- KHO 2021:150: osinkovelan vanhentuminen tuloa
  - Yhtiö kirjannut vanhentuneet osingonjako- ja pääomanpalautus-velat suoraan omaan pääomaan
  - Yhtiölle vanhentumisten vuoksi palautuvia varoja ei ollut pidettävä osingonjakoja ja pääomanpalautuksia koskevinä oikaisuerinä eikä osakkeenomistajien yhtiöön tekeminä pääomasijoituksina. Koska osingonmaksuvelan vanhentuessa osinkoa jakaneelle yhtiölle palautuvia varoja taikka pääomanpalautusvelan vanhentumisen johdosta yhtiölle palautuvia varoja ei ollut säädetty laissa muutoinkaan erikseen verovapaaksi, yhtiölle palautuneissa maksuerissä oli kysymys sellaisista yhtiön saamista rahanarvoisista eduista, jotka olivat EVL 4 §:n 1 momentin nojalla yhtiön veronalaista tuloa.

Oikeuskäytäntö

- KHO 2021:123
  - Korkejohdannaisopimuksen nojalla maksettavaksi tulevia suorituksia oli pidettävä EVL 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettuina korkoa vastaavina suorituksina, jotka ovat korvausta vieraasta pääomasta ja jotka oli otettava huomioon nettokorkomenoja laskettaessa
  - Konserniyhtiön emoyhtiön omistivat kaksi luxemburgilaista yhtiötä 50 %:n osuuksin. Solmitun yhteisyrityssopimuksen perusteella yhtä suuri edustus emoyhtiön hallituksessa ja hallituksen jäsenet nimittivät keskuudestaan hallituksen puheenjohtajan, jolla ei ollut ratkaisevaa äänioikeutta äänestystilanteissa. Jos äänet menivät tasan eikä osakkaiden välistä erimielisyyttä saatu ratkaistuksi, osakkaat etenivät yhteistyösopimuksen mukaiseen lunastusmenettelyyn, jossa sovittiin yhteisyrityksen purkamisesta. Näille osakkeenomistajille maksetut korot eivät olleet rajoitusten piirissä olevia konserniyhteysnettokorkomenoja.
  - Emoyhtiön tase oli konsernitase.

Oikeuskäytäntö

- **Muita päätöksiä**

- KHO 2021:25: henkilökunta-anti

- TVL 66.1 §:n 10 %:n alennus soveltuu myös, jos osakeannissa tarjotaan merkittäväksi yhtiön hallussa olevia omia osakkeitaan

- Vaasan HAO 26.3.2021 T 21/0111/4: yritysmuodon muutos + jakautuminen

- Kommandiittiyhtiö muutettu osakeyhtiöksi 31.3.
    - Osakeyhtiö jakautui kokonaisjakautumisella kahdeksi yhtiöksi 31.12.
    - HAO: ei veron kiertämistä: ei ajallista vaatimusta toimintamuodon muutoksen jälkeen osakeyhtiönä olemiselle; ei merkitystä, vaikka toimenpidesarja oli suunniteltu ennen muodonmuutosta

Oikeuskäytäntö

- **Muita päätöksiä**

- KHO 2020:127: osingonjako in natura, yhtiön maksama varainsiirtovero on osinkoa
- KHO 2020:126: osingonjakopäätöksen tehty lahjoitus ennen osingon erääntymistä maksettavaksi → osinko ei lahjoittajan tuloa
- KHO 2020:145: vastikkeeton luovutus eli kauppahinta on 0 €, luovutustappio ei vähennyskelpoinen
  - Luovutuksessa olisi maksettava taloudellista arvoa oleva vastike luovuttajalle

Kiitos!

TietoAkseli Audit Oy

Markku Järvenoja

Puh. 040 5006658

markku.jarvenoja@tietoakseli.fi

Tietosuojakäytäntömme: <https://www.tietoakseli.fi/tietosuojaseloste/>

TietoAkseli Group | 010 3472 800 | info@tietoakseli.fi | www.tietoakseli.fi

Tämän aineiston levittäminen sähköisesti tai muutoin kolmansien osapuolten käyttöön on ehdottomasti kiellettyä. Kaikki väärinkäytökset tutkitaan.

Ajankohtaista osakeyhtiölaista

PwC, Mikko Reinikainen
2.12.2021

Agenda

1. Soveltamisympäristö
2. Osakeyhtiölain muutokset
3. Muuta kehitystä, poimintoja
4. Oikeuskäytäntöä

Soveltamisympäristö

Osakeyhtiölain soveltamisympäristöstä

- Covid-19-tilanne asettanut kokousmenettelyt koetukselle.
- Maksukyky ja oman pääoman riittävyyskysymykset tulleet entistä enemmän esille. OYL antaa keinot nopeisiin lisäyksiin ja varojenjaon lykkäämiseen.
- Yrityskaupat ja -järjestelyt vilkkaita viimeisen vuoden aikana, erityisesti listautumishankkeet.

Viimeaikaisia OYL-kyselyjä tilintarkastusyhteisöille

1. Yritysjärjestelyjen voimaantulo hetki ja niiden jälkeinen oman pääoman riittävyys.
2. Pääomalainojen tilanteet esimerkiksi "liitetietokorkojen" konvertointi ja vanhentuminen sekä yleensä päätöksenteko.
3. "Väli tilinpäätösten" ja lopputilitysten laatimisen tilanteet ja lausunnot.
4. Liiketaloudellinen peruste eri tilanteissa.
5. Omien osakkeiden hankinnan rahoittamisen eri tilanteet: kiellon ja säädetyn poikkeuksen kattavuus.
6. Yritysmuodon muutokset.

2

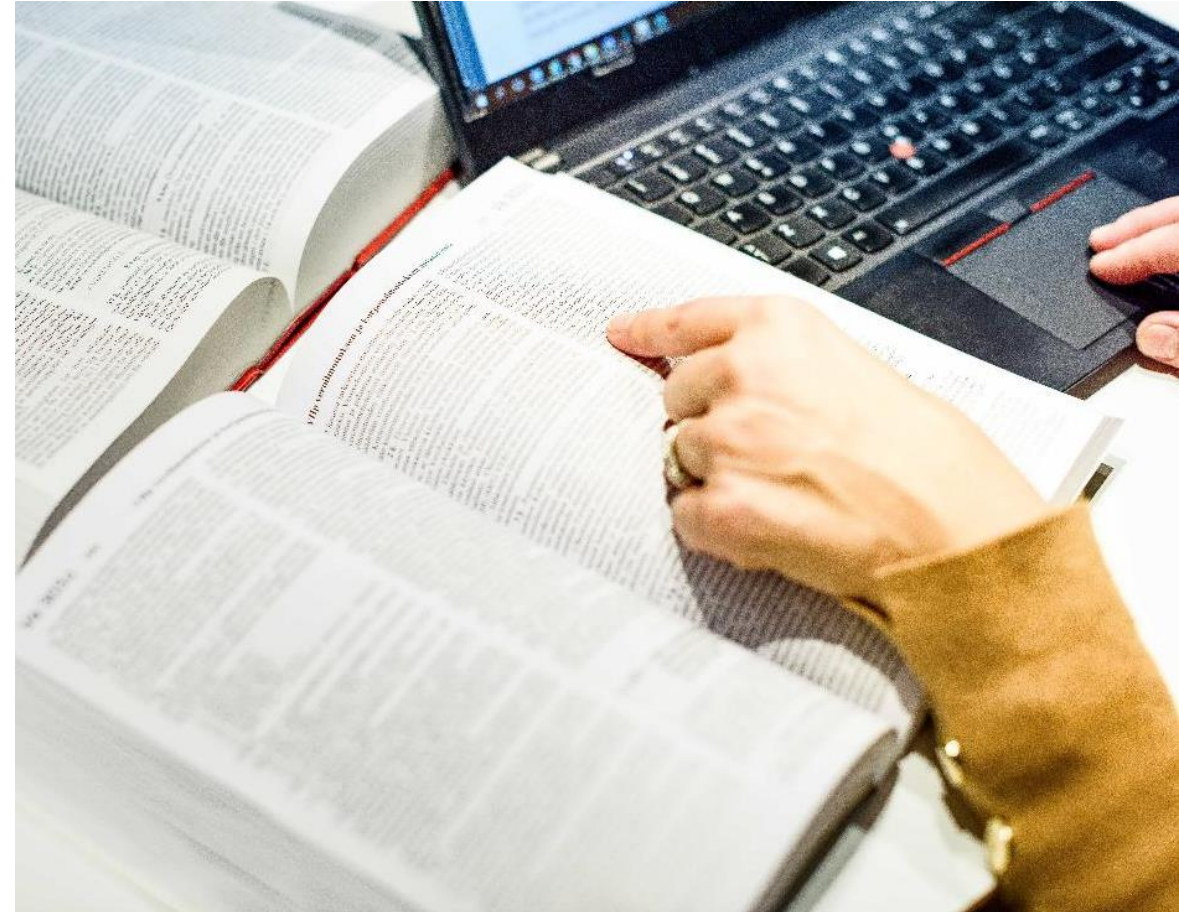
Osakeyhtiölain muutokset

Nykyisen osakeyhtiölain muutoshistoria

Hallinnonala: Oikeusministeriö 624/2006
voimaantulo: 1.9.2006 (OYLVpL 625/2006)

Muutokset:

- 1. 461/2007** (TilintL-paketin osa) /voimaantulo: 1.7.2007
  - Muutettiin yli 30 pykälää:
    - otettiin huomioon, ettei aina tilintarkastajaa
    - ”hyväksytty tilintarkastaja” → ”tilintarkastaja”
- 2. 1415/2007** /voimaantulo: 31.12.2007
  - Rajat (ETA-alueella) ylittävät sulautumiset ja jakautumiset (+ sulautumisen ja jakautumisen tp-ilmon aika 6 kk:ksi myös kotimaisissa järjestelyissä)
  - Muutettiin varojen vähentymisen seuraamuksia (OYL 20:23)

Nykyisen osakeyhtiölain muutoshistoria, jatkuu

3. **585/2009** (Osakkeenomistajan oikeudet)

/voimaantulo: 3.8.2009

- Pörssiyhtiöiden yhtiökokousmenettelyyn hienosäätöä
- Teknisiä muutoksia perustamiseen ja osakeantiin (ei enää tilintarkastajan lausuntoa suunnatun maksuttoman osakeannin syystä)

4. **1214/2009** /voimaantulo 31.12.2010

- Konsernitilinpäätösvaatimuksen lieventäminen (OYL 8:9.2)
- Pörssiyhtiön yhtiökokouskutsuaika

5. **1413/2009** (Lääniuudistus) /voimaantulo: 1.1.2010

- Lakkautetuilla lääninhallituksilla olleet tehtävät uusille aluehallintovirastoille.

6. **1752/2009** (Käräjäoikeusverkoston uudistus)

/voimaantulo: 1.1.2010

- Kaikille käräjäoikeuksille takaisin toimivalta OYL-asioihin

7. **981/2011** (Teknistä hienosäätöä) /voimaantulo:

1.9.2011

- Direktiivimuutoksiin perustuvaa teknistä säätöä sulautumiseen ja jakautumiseen

8. **756/2012** /voimaantulo 1.1.2013

- Teknisiä muutoksia
- Voimaantulo: 1.1.2013

9. **726/2013** (OYL 18 luvun muutoksia)

/voimaantulo 1.1.2014

- Lunastusmenettelyssä ei uskottua miestä, jos se ei välttämätöntä
- Valitusten keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen, uskotun miehen valitusoikeus, teknisiä muutoksia.

Nykyisen osakeyhtiölain muutoshistoria, jatkuu

10. 1147/2015 Uuden tilintarkastuslain (1141/2015) myötä teknisiä muutoksia

- Voimaantulo: 1.1.2016

11. 1622/2015 (Kirjanpitolain muutoksia) voimaantulo 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilta

- Mm. kehitysmenojen aktivoinnin vaikutus jakokelpoiseen määrään

12. 623/2016 (PIE-asetuksen ja tilintarkastusdirektiivin muutosten implementointi)

- AC-velvoitteet PIE-yhtiöiden hallituksissa
- Voimaantulo 19.8.2016, tarkastusvaliokunnan osalta 1.1.2018.

13. 1378/2016 /voimaantulo: 31.2.2016

- Tekninen muutos viittaukseen.

14. 349/2017 /voimaantulo 21.6.2017 (osin 6 kk lain siitä)

- Muutoksia EU:n arvopaperikeskusasetuksen myötä ja teknisiä muutoksia.

15. 1231/2018 (EU:n esiteasetuksen muuttamat AML-viittaukset) voimaantulo: 22.7.2019

16. 184/2019 Yksityisen osakeyhtiön osakepääoma vapaaehtoiseksi

- Voimaantulo: 1.7.2019

17. 512/2019 (Osakkeenomistajien oikeudet ja kotimainen lähipiiri uudistus myös yksityisille osakeyhtiöille)

- Lähipiirisäätelyn uudistaminen; määritelmä ja vaikutus esteellisyyteen
- Palkitsemispolitiikka ja -raportti
- Voimaantulo: 10.6.2019, 1.1.2020 jälkeiset varsinaiset yhtiökokoukset, 1.1.2020 tai sen jälkeen alkavat tilikaudet, 24.9.2020

Nykyisen osakeyhtiölain muutoshistoria, jatkuu

18. 1139/2019 /voimaantulo: 1.1.2020

Osakasluettelotietojen luovutuksen synkronointi väestötietojärjestelmän luovutuskieltoon

Eduskunnan käsiteltävänä

HE 159/2021

Teknisiä muutoksia henkilöstöedustuksesta annetun uuden säätelyn viittauksiin (rajat ylittävät sulautumiset ja jakautumiset).

tarkoitettu voimaantulo: 1.1.2022

Määräaikaiset poikkeukset

Määräaikaiset poikkeuslait

~~1. **290/2020** Laki väliaikaisesti poikkeamisesta mm. osakeyhtiölaista Covid-19 epidemian leviämisen rajoittamiseksi~~ Voimassa 1.5.2020-30.9.2020

- ~~• mahdollisuus pitää laissa määritellyt kokoukset riippumatta niiden normaalista aikataulusta viimeistään 30.9.2020. Pörssiyhtiöiden ja First North -listattujen yhtiöiden yhtiökokouksiin oli lain mukaan lisäksi mahdollista soveltaa erinäisiä tavallisesta poikkeavia osallistumis- ja päätösmenettelyjä.~~

~~2. **677/2020** Laki väliaikaisesti poikkeamisesta mm. osakeyhtiölaista Covid-19 epidemian leviämisen rajoittamiseksi~~ Voimassa 3.10.2020-30.6.2021

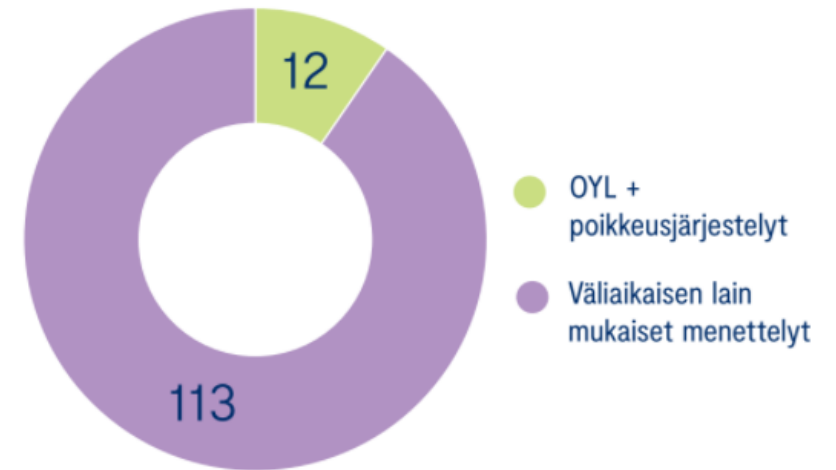
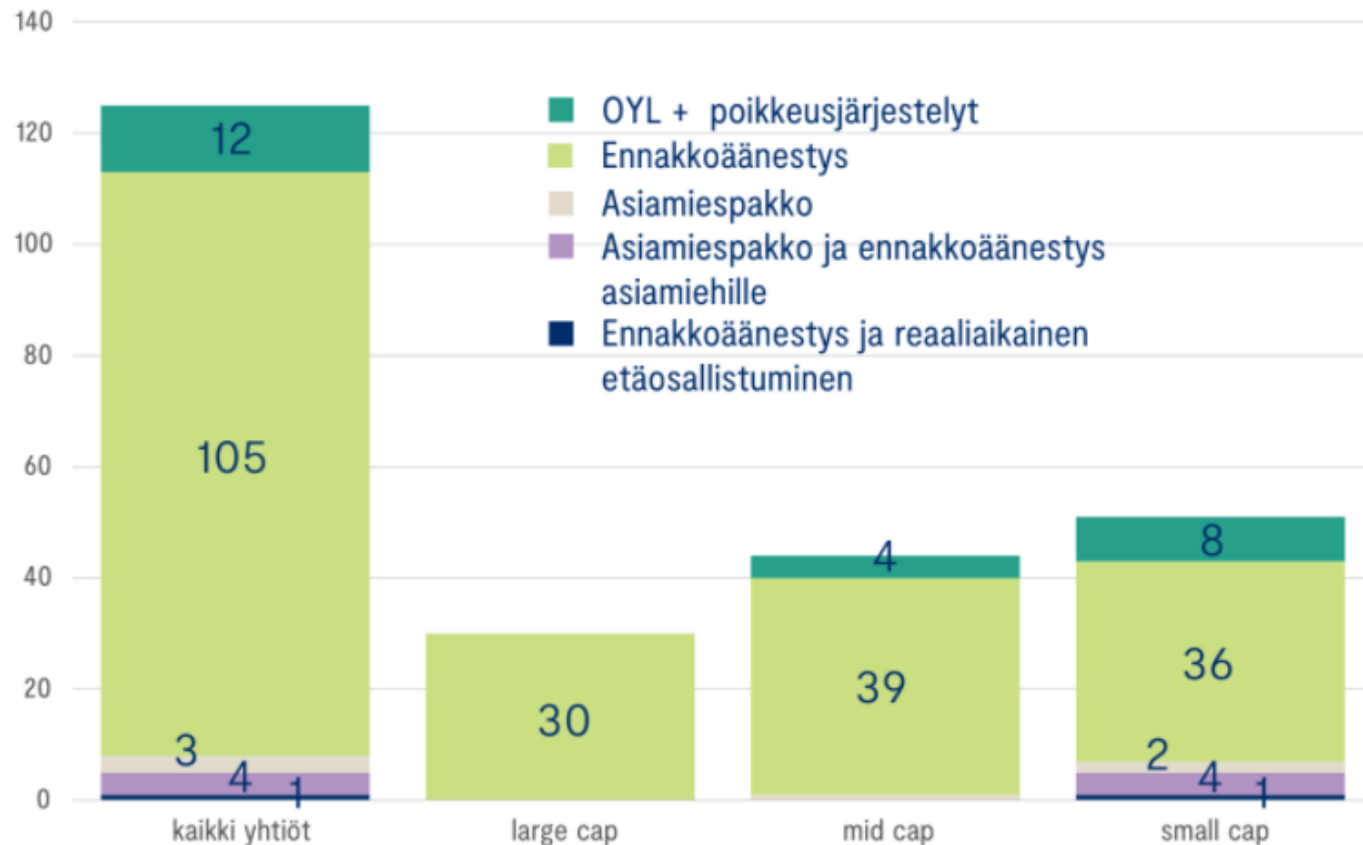
- ~~• edellistä poikkeuslakia vastaavat menettelyt, mutta ei enää muutosta aikatauluun.~~

1. **375/2021** Laki väliaikaisesti poikkeamisesta mm. osakeyhtiölaista Covid-19 epidemian leviämisen rajoittamiseksi Voimassa 8.5.2021-30.6.2022

- edellistä poikkeuslakia vastaavat menettelyt, eli ei enää muutosta määräaikoihin, vain lisävaihtoehtoja menettelyihin.

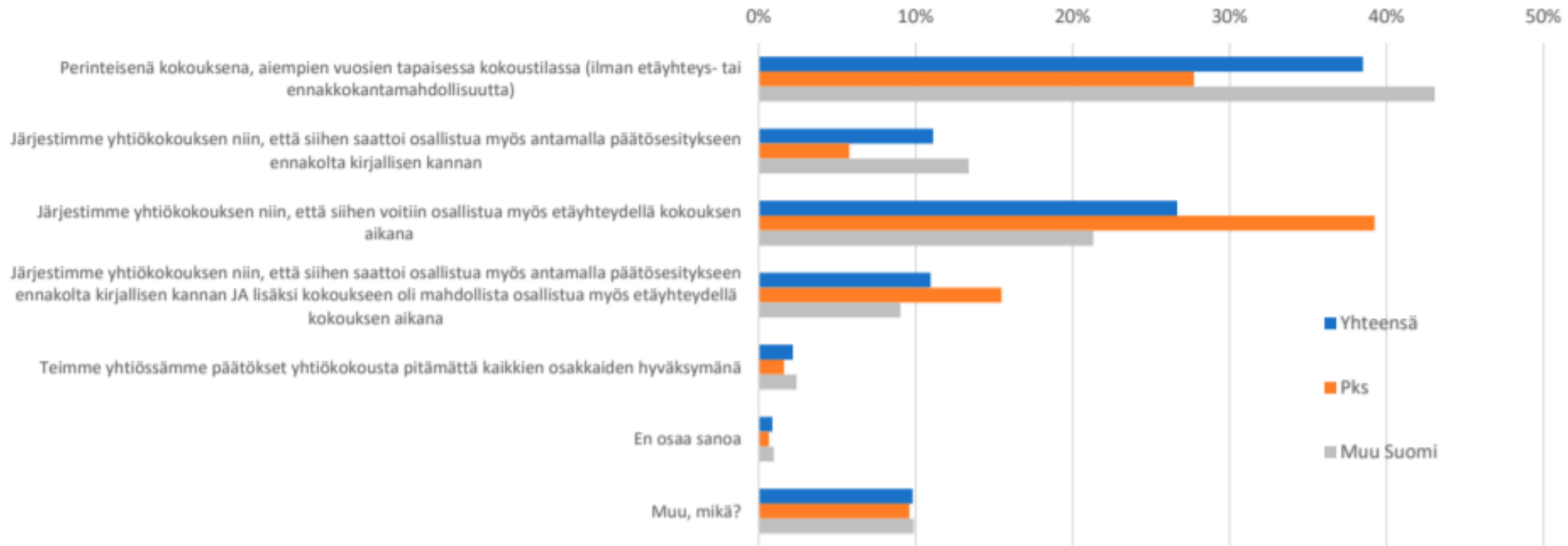
Lähde: Keskuskauppakamarin selvitys pörssiyrityistä (marraskuu 2021)

Varsinaisen yhtiökokouksen pitotapa

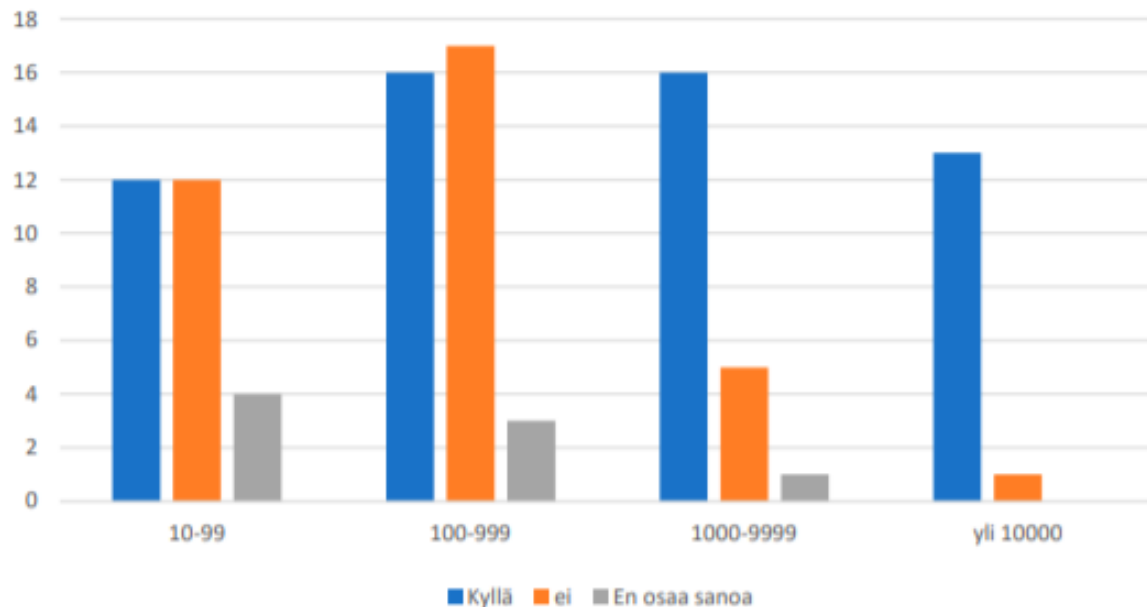
Isot ero yhtiökokousten järjestämistavassa 2020 aluekohtaisesti

Miten järjestitte taloyhtiössänne vuoden 2020 varsinaisen yhtiökokouksen?

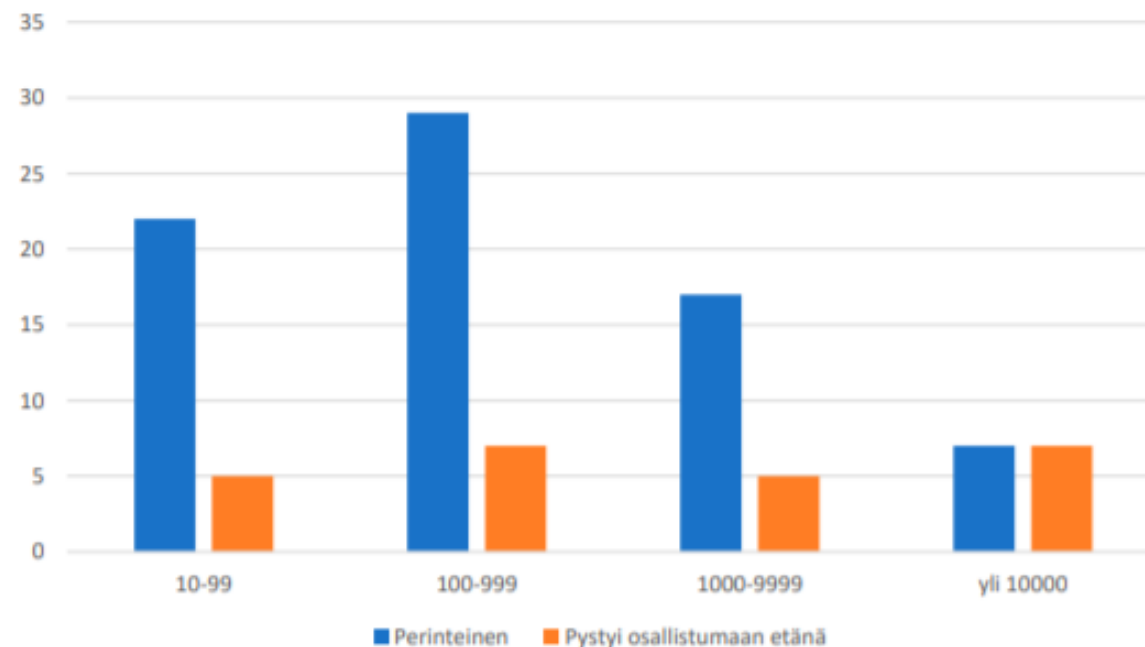

Lähde: Kiinteistöliitto, Korona-ajan yhtiökokoukset, tammi-helmikuussa 2021. Vastaajien määrä 3144.

Onko osuuskunnassanne mahdollista teknologian ja käyttötaitojen puolesta järjestää sähköinen osallistumismahdollisuus osuuskunnan kokoukseen tai edustajiston kokoukseen?

Miten järjestitte vuoden 2020 varsinaisen osuuskunnan tai edustajiston kokouksen?

3

Muuta kehitystä, poimintoja

Henkilöstön edustus yritysten hallinnossa

- Henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa säädetään jatkossa uudessa yhteistoimintalaissa, joka ilmeisesti voimaan 1.1.2022.
- Yhtiöoikeusjuristin silmin kiinnostavinta on säännös ”henkilöstön hallintoedustajan” (lain termi) oikeuksista, velvollisuuksista ja vastuusta (34 §):
  - Hallintoedustaja rinnastuu muihin vastaavan elimen jäseniin, mutta ei saa ottaa osaa seuraavia seikkoja koskevien asioiden käsittelyyn:
    - Yrityksen johdon valinta, erottaminen ja sopimusehdot.
    - Henkilöstön työsuhteen ehdot.
    - Työtaistelutoimenpiteet.

Rajat ylittävät yritysjärjestelyt

- ETA:n sisällä kotipaikan siirto, toiminnan harjoittaminen toisessa jäsenvaltiossa sekä rajat ylittävät sulautumiset ja jakautumiset.
- Direktiivi sisältää mahdollisuuden, että kansallisessa laissa viranomaiselle annetaan mahdollisuus estää järjestely, joka ”välttäisi tai kiertäisi” EU:n tai kansallista lainsäädäntö tai tehtäisiin rikollisessa tarkoituksessa.
- Perustuu direktiivin muutokseen, pantava täytäntöön 31.1.2023. OM:n työryhmän määräaika 31.3.2022 saakka.

Etäkokoukset ja etäosallistuminen osakeyhtiöissä, asunto-osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa

- Taustalla pidempiaikainen tavoite kehittää kokousmenettelyjä ja kokemukset korona-ajan määräaikaisista poikkeuslaeista (OM:n kysely 2021).
- OM:n työryhmämietintö 2021:37, lausuntokierros käynnissä. Voimaantulo esimerkiksi 1.7.2022.
- Mietinnön mukaiset vaihtoehdot hyvin tiivistetysti:

	Nykyisin	Mietinnössä
I	lähikokous (T)	lähikokous (T)
II	lähikokous (T) +etäkokous (T/R)	lähikokous (T) + etäkokous (T)
III		etäkokous (T)
IV		lähikokous (T) + etäkokous (T/R)

T = osakkaille täydet oikeudet R = oikeuksia voi rajoittaa

Corporate Governance -rintamalta

- Arvopaperimarkkinayhdistyksen (AMY) kannanotto hallituksen jäsenten valintamenettelystä pörssiyhtiön yhtiökokouksessa (20.10.2021).
- Menettely joko kannanottona hallituksen kokoonpanoon kokonaisuutena tai jokaisen jäsenehdokkaaseen erikseen.
- Vuoden 2014 ostotarjouskoodin korvaaminen uudella: ehdotus julkaistu ja lausuntokierros käynnissä.
- Lausuntopyyntö ostotarjouskoodin muutosehdotuksista
- 16.11.2021
  - Sisältöön sulautumiset ja säädösmuutosten vaatimia muutoksia.
  - Kohteeksi myös moninkeskisen kaupankäyntijärjestelmässä (mm. First North) olevat.
  - Kirjoitustapaan muutoksia.

Kansalaistoiminnan sääntelyn kehittäminen

Esillä ollutta

- Päätöksenteon helpottaminen kokouksissa ja niiden ulkopuolella.
- Jäsenten yhdenvertaisuus ja kyselyoikeus.
- Johdon yleiset tehtävät, esteellisyyden tarkistaminen, toimitusjohtaja-toimielin, jäsenasioiden delegointi hallitukselta.
- Säännöistä olettamasäännöksiä.
- Yhdistysten yhdistäminen.
- Yhdistystä kevyempi ”toimintaryhmä”-oikeushenkilö erillisellä lailla?
- Lausuntokierros keväällä 2021 (yhteenveto 2021:30), eduskuntaan keväällä?

Näköpiirissä

Esillä ollutta

- Asunto-osakeyhtiölain päivitys (tarvekartoitus keväällä 2020, arviointimuistio 21.10.2020, josta lausuntokierros):
  - Sähköinen viestintä, etäosallistuminen kokouksiin, enemmistöpäätökset kestävän kehityksen mukaisiin parannuksiin ym.
- Mahdollisia EU:sta hankkeita ("kestävä hallinnointi"?)

Reminder: viime vuoden TEAS-selvitykset

Ei tietoa mahdollisesta säännösvalmistelusta

Muutostarpeet kilpailukykytekijänä (Roschier)

1. Osakeyhtiöiden digitalisointi
2. Yhteiskuntavastuun täsmentäminen
3. Muuttuvan työn huomioiminen
4. Osakeyhtiölain tarjoama oikeussuoja
5. Yleinen sääntelyn sujuvoittaminen

Velkojiensuoja (Turun ja Lapin yliopistot)

1. Oman pääoman menettäminen
2. Omien osakkeiden rahoituskielto
3. Tasetesti
4. Maksukykytesti
5. Kevennetty purkumenettely
6. Velkojiensuojamenettely
7. Velkojan käsite

4

Oikeuskäytännöstä

KKO:n ennakkopäätös

Vuosi	Numero	Asia
2021	34	yhdistyksen urheilutoimintaa tukemaan perustetun osakeyhtiön johto saattoi syyllistyä velallisen rikokseen yhdistystä tukemalla (äänestys)

Muutama tapaus hovioikeuksista

Pvm	Ratkaisu	Asia
4.11.2021	Vaasa 430	OYL 13:2 § maksukykytestiä ei tarvinnut uusia velaksi jo kirjattua osinkoa maksettaessa (ei lv)
1.10.2021	Vaasa 385	is.todistuksen virheellä ei tapauksessa syy-yhteyttä vahinkoon (ei lv)

Kiitos!

[pwc.fi](https://www.pwc.fi)

This publication has been prepared for general guidance on matters of interest only, and does not constitute professional advice. You should not act upon the information contained in this publication without obtaining specific professional advice. No representation or warranty (express or implied) is given as to the accuracy or completeness of the information contained in this publication, and, to the extent permitted by law, PricewaterhouseCoopers Oy, its members, employees and agents do not accept or assume any liability, responsibility or duty of care for any consequences of you or anyone else acting, or refraining to act, in reliance on the information contained in this publication or for any decision based on it.

© 2021 PricewaterhouseCoopers Oy. All rights reserved. Not for further distribution without the permission of PwC. "PwC" refers to the network of member firms of PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL), or, as the context requires, individual member firms of the PwC network. Each member firm is a separate legal entity and does not act as agent of PwCIL or any other member firm. PwCIL does not provide any services to clients. PwCIL is not responsible or liable for the acts or omissions of any of its member firms nor can it control the exercise of their professional judgment or bind them in any way. No member firm is responsible or liable for the acts or omissions of any other member firm nor can it control the exercise of another member firm's professional judgment or bind another member firm or PwCIL in any way.

Tämän aineiston levittäminen sähköisesti tai muutoin kolmansien osapuolten käyttöön on ehdottomasti kiellettyä. Kaikki väärinkäytökset tutkitaan.

Ajankohtaista alalla – rahanpesuvalvojan puheenvuoro

Aiheet

- PRH:n ohje rahanpesulain velvoitteista tilintarkastajille julkaistu
- Rahanpesulain mukainen ilmoituskanava vs. muut whistle blower -vaatimukset
- Katsaus tulevaan, muutoksia niin kansallisessa sääntelyssä kuin EU-tasollakin

PRH:n ohje julkaistu 29.10.2021

- Ohje julkaistiin prh.fi:ssä, tämän jälkeen myös sähköpostitse kaikille tilintarkastajille joiden osoite PRH:n rekisterissä
- Jatkossa ohjetta päivitetään aina tarpeen mukaan useamman kerran vuodessa, jo nyt on tullut hyviä huomioita, joiden pohjalta esim. tietyissä sanavalinnoissa on tarkentamisen varaa
- Hyvä puheyhteys Suomen Tilintarkastajat ry:n kanssa, jatkossa viranomaisen ja etujärjestön ohjeistus eriytynee näkökulmaltaan aiempaa voimakkaammin, jolloin molemmat ohjeet ovat tilintarkastajille mahdollisimman hyödyllisiä ja käyttökelpoisia

Rahanpesun riskiarvio vs. asiakaskohtainen riskiarvio

- Ilmoitusvelvollisen riskiarviota koskeva rahanpesulain pykälä on kirjoitettu niin, että siinä ei varsinaisesti mainita mitään asiakaskohtaisesta riskiarviosta, vaan ennemminkin vain yleisemmän tason ilmoitusvelvollisen toiminnan riskiarviosta
- Toiminnan luonne, koko ja laajuus huomioon ottaen **riittävät** toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta riskien vähentämiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi
- Asiakaskohtainen riskiarvio on tärkeä ja hyödyllinen työkalu, mutta riskien arviointi ei tyhjene siihen, se pikemminkin täydentää yleistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviota, eikä sinänsä ole edes välttämätön, useissa tapauksissa jo esim. asiakasluokittelu ajaa saman asian

Muita nostoja ohjeesta

- Perinteisten todentamisasiakirjojen ohella myös sähköiset tunnistautumismuodot täyttävät tietyin edellytyksin lain vaatimukset
- Mikäli tilintarkastaja havaitsee eroja asiakkaaltaan saamissa edunsaajatiedoissa vs. kaupparekisterin edunsaajatiedoissa, tulee syytä tälle tiedustella asiakkaalta, ja mikäli ristiriita ei korjaannu viipymättä, ilmoittaa asiasta PRH:lle. Rahanpesulaissa ei nimenomaisesti edellytetä vertaamaan aina automaattisesti asiakkaalta saatuja tietoja kaupparekisterin tietoihin, mutta miten eroavaisuudet voitaisiin havaita jos vertailua ei tehdä?
- Tilintarkastajan keräämistä asiakkaan tuntemistiedoista ohjeessa mainitut pankki- ja maksutilin tiedot tulevat harvemmin tilintarkastajan tietoon normaalin lakisääteisen tilintarkastuksen kautta

ResL 7 luku 8 §

- Tilintarkastusyhteisöillä oltava sisäinen riippumaton ilmoituskanava, jonka kautta sen palveluksessa oleva voi ilmoittaa havaitsemistaan rahanpesulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten epäillyistä rikkomisista
- Ei kuitenkaan tarvitse olla, jos PRH ilmoitusvelvollisen riskiarvion perusteella päättää toisin
- Suhde ns. Whistleblower-direktiiviin ei vielä kovin selkeä, mutta voi olla tarkoituksenmukaisinta järjestää molemmat saman järjestelmän avulla

ResL 7 luku 9 §

- Ainakaan pienissä, alle 10 työntekijän tilintarkastusyhteisöissä ei ole tarkoituksenmukaista järjestää omaa sisäistä kanavaa, vaan ne voivat hyödyntää PRH:n valvojan ilmoituskanavaa, rikkomusepaily@prh.fi
- PRH:n ilmoituskanavan hyödyntäminen tulee perustella riskiarviossa, ja oikeutta käyttää valvojan ilmoituskanavaa tulee hakea viestillä osoitteeseen rahanpesun.torjunta@prh.fi
- PRH antaa asiasta hakemuksen perusteella päätöksen, käytännössä ei liene vaikeaa perustella miksi pienen yhteisön ei ole tarkoituksenmukaista luoda omaa sisäistä kanavaa, toki Whistleblower-direktiivin kansallinen implementointi voi vielä muuttaa tilannetta

Tulevia muutoksia kansallisessa sääntelyssä

- V rahanpesudirektiivin täytäntöönpanossa havaittujen puutteiden johdosta
- Myös FATF:n suositusten vaikutus mainitaan
- Lisäksi joitain kansallisia muutostarpeita
- Tarkoitettu tulevan voimaan 1.4.2022
- Keskeisin muutos tilintarkastajien osalta soveltamisalaan, nykyisessä laissa jostain syystä rajattu vain lakisääteiseen tilintarkastukseen, ilman että muutosta vs. 2008 laki on esitöissä perusteltu

Tulevia muutoksia kansallisessa sääntelyssä

- Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa rahanpesulain 1 luvun 2 §:n soveltamisalaa ehdotetaan tarkennettavaksi tilintarkastajien osalta niin, että rahanpesulakia sovellettaisiin tilintarkastajan toimintaan silloin, kun tilintarkastaja toimii tilintarkastajan ominaisuudessa (tilintarkastuslain 1 luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdat ja 4 momentti). Soveltamisala ei rajautuisi pelkkään lakisääteiseen tilintarkastukseen (edellä mainitun lainkohdan 1 kohta), vaan muuhunkin tilintarkastuslaissa tarkoitettuun tilintarkastajan toimintaan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että rahanpesulakia sovellettaisiin tilintarkastajiin myös silloin, kun ne suorittavat julkishallinnon ja -talouden tilintarkastusta sekä muuta julkishallinnon ja -talouden tilintarkastustehtävää.

Tulevia muutoksia kansallisessa sääntelyssä

- Ehdotettu soveltamisalan laajennus yhdessä jo olemassa olevan tilintarkastustoiminnan sääntelyn kanssa vaikuttanee erityisesti pienempien tilintarkastustoimijoiden mielekkyyteen jatkaa toimintaansa. Ehdotuksen tilintarkastajia koskevan soveltamisalan tarkentamisesta arvioidaan selkeyttävän tilintarkastajien rahanpesulain mukaisia velvoitteita. Tilintarkastajia koskeva salassapitovelvollisuus estää epäilyttäviä liiketoimia koskevan ilmoituksen tekemisen, ellei epäilyttävä liiketoimi ole ilmennyt nimenomaisesti lakisääteistä tilintarkastusta tehtäessä. Jos soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan myös muuta tilintarkastajan toimintaa, tilintarkastajien ei tarvitsisi olla huolissaan salassapitovelvoitteen rikkomisesta. Muutos selkeyttäisi myös tilintarkastajien roolia rahanpesulain mukaisena ilmoitusvelvollisena, sillä muutoksen myötä tilintarkastaja olisi ilmoitusvelvollinen silloin, kun hän toimii tilintarkastajan ominaisuudessa eikä vain osassa tilintarkastajan työnkuvaa.

Tulevia muutoksia EU-tasolla

- Ns. AML-paketti esitelty 20.7.2021, sisältää ensimmäistä kertaa myös asetustasoista sääntelyä
- Kunnianhimoinen kokonaisuus, onko ollenkaan realistista että menee läpi sellaisenaan?
- Rahanpesulain valvojille PRH mukaan lukien ylikansallinen ”esimies” joka ohjaa ja harmonisoi valvontatoimintaa
- Edunsaaja-asia kovasti tapetilla, Suomen hallitus ajaa omistus- ja äänimääräkynnyksen madaltamista 10 prosenttiin nykyisestä 25:stä

www.prh.fi

Sörnäisten rantatie 13 C, Helsinki
Postiosoite: 00091 PRH
Asiakaspalvelu: 029 509 5050 • Vaihde: 029 509 5000

S	SUOMEN
T	TILINTARKASTAJAT

Ajankohtaista hyvän tilintarkastustavan ohjeistuksessa

Ajankohtaista alalla 2.12.2021

KHT Riitta Laine
tilintarkastusasiantuntija
Suomen Tilintarkastajat ry

KHT Tuula Minkkinen
Tilintarkastusasiantuntija
Suomen Tilintarkastajat ry

Sisältö

---

1. Ajankohtaista Suomen Tilintarkastajat ry:n suosituksissa ja malleissa
2. Ajankohtaista kansainvälisissä tilintarkastusalan standardeissa
3. Liikevaihdon tilintarkastus – ST ry:n suositus
4. Lähipiirin tilintarkastus

1. Ajankohtaista ST ry:n suosituksissa ja malleissa

S	SUOMEN
T	TILINTARKASTAJAT

1. Uudet ja päivitettyt suositukset

Suosituksset 2021

- 1/2021 Julkishallinnon mukautetut tilintarkastuskertomukset
- 2/2021 Osakeyhtiön hallinnon tarkastaminen
- 3/2021 Vastuullisuusraportoinnin varmennus
- 4/2021 Liikevaihdon tilintarkastus
- 5/2021 Sijoitusrahastojen tarkastussuositus

Ruotsinkieliset käännökset suosituksista

- Rekommendation om förvaltningsrevision i aktiebolag (Osakeyhtiön hallinnon tarkastus)
- God revisionsred inom den offentliga förvaltningen (Julkishallinnon hyvä tilintarkastustapa)

Kaikki suositukset löytyvät ST:n verkkosivuilta
<https://tilintarkastajat.fi/kategoria/suosituksset/>

1. Muut mallit ja työkirjat

Tilintarkastajan raportointi -julkaisu ja tilintarkastuskertomusmallit (Word)

- Painettu ja Online -julkaisut valmistuvat ennen joulua
- Word-kertomusmallit vain ST-Onlinessa (ei enää jäsensivuja)
- Ei muutoksia vakiomuotoisissa kertomusmalleissa

Julkishallinnon tilintarkastuskertomusmallit

- Päivitetään ST-Onlinessa keväällä 2022

STanssi-työkirjat

- Edellinen päivitys loppuvuonna 2020, seuraava vuonna 2022
- Suurimmat muutokset tulevat liittymään uudistettuun ISA 315 -standardiin ja synkronointiin annettujen suositusten kanssa.
- Maksuton käyttäjäkoulutus 12.1.2022 klo 14-16 (Teams)
- Nyt myös ruotsinkielinen osakeyhtiötyökirja

Tilintarkastajan raportointi - kertomusmallien Word-pohjat

OHJEET JA MALLIT: Julkishallinnon tilintarkastuksen ohjeet ja mallit

1. Tulossa olevat suositukset

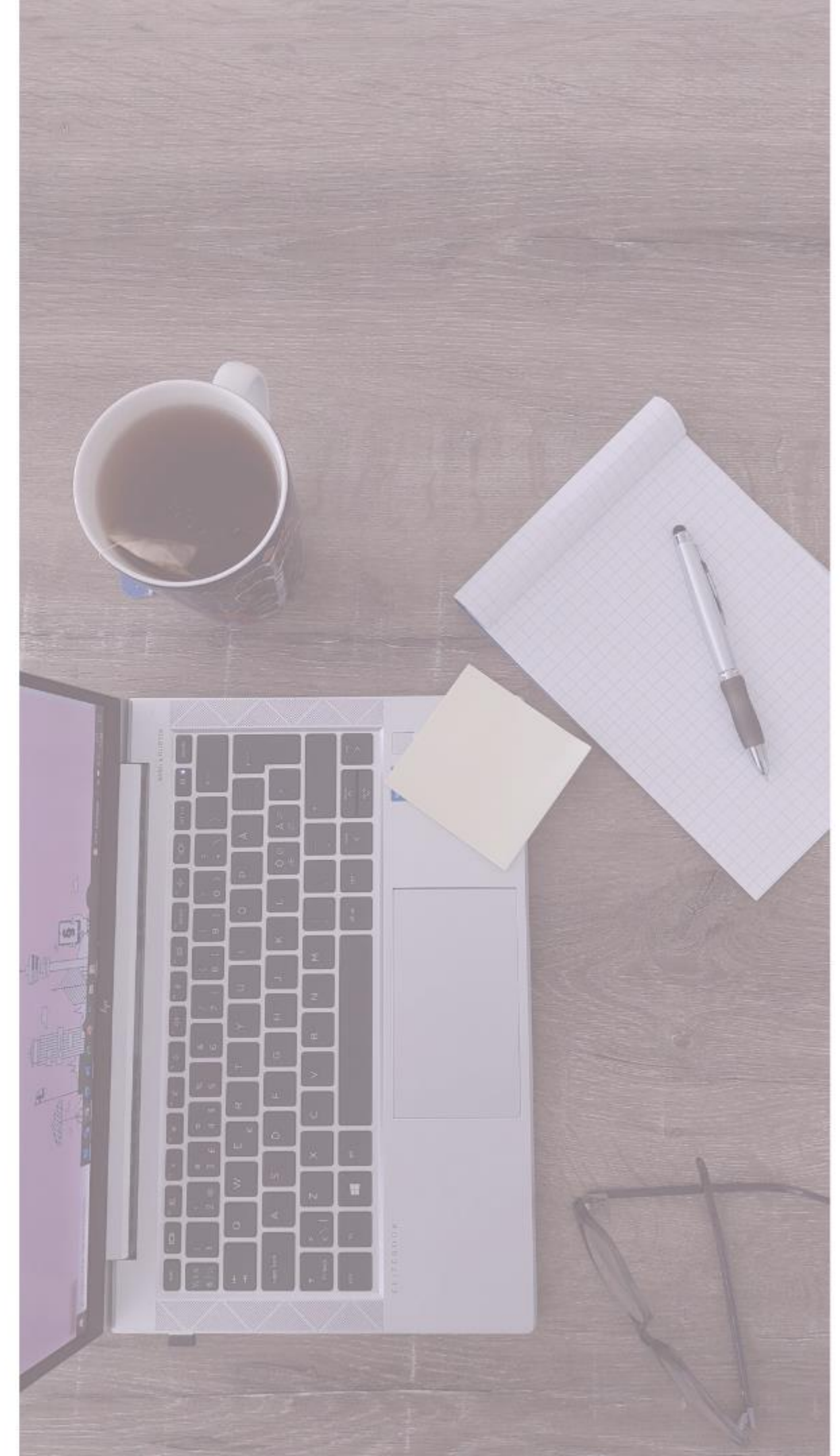

Suositus lähipiirin tilintarkastuksesta

– Loppuvuodesta 2021

Suositus rahanpesun ja terrorismin
rahoittamisen estämiseksi

– Päivitys 2022

1. Hyvä tietää myös...

Muistakaa voitonjakorajoitteet!

- Joissakin koronatuissa on saatettu rajoittaa esim. voitonjakoa
- Tsekkää asiakkaan rahoituspäätös!

Säätiörotaatio

- Säätiölain mukainen tilintarkastajan rotaatio alkaa vuodesta 2022
- Ks. uutinen <https://tilintarkastajat.fi/uutiset/saatioiden-tilintarkastajarotaatio-alkaa-vuonna-2022/>

PRH:n ohje tilintarkastajalle rahanpesuun liittyen

- Oma esitys koulutuspäivässä
- https://www.prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta/tilintarkastajille/ohjeet/rahanpesulain_velvoitteet_tilintarkastajille/ohje_-_rahanpesulain_velvoitteet_tilintarkastajille.html

PRH:n uutinen liittyen kaupparekisteritietojen tarkastamiseen

- https://prh.fi/fi/tietoa_prhsta/uutiskirjeet/prhuutisia/uutiskirje_tiva_syyskuu_2021/tilintarkastusvalvonta_haluaa_kiinnittaa_huomiota_kaupparekisteritietojen_tarkastukseen.html

Huolehdi tiimisi tilintarkastusosaamisesta!

Tilintarkastuksen peruskurssi

- Tarkoitettu 0-2 vuotta alalla olleille
- Ohi tältä syksyltä, mutta tallenne myynnissä toukokuun 2022 loppuun asti!

Tilintarkastuksen jatkokurssi

- Uusi kurssi!
- Tarkoitettu 1-3 vuotta alalla olleille
- 15.12. läsnä + etä
- Tallenne myynnissä toukokuun 2022 loppuun saakka

2. Ajankohtaista kansainvälisissä tilintarkastusalan standardeissa

S	SUOMEN
T	TILINTARKASTAJAT

2. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit

Kansainväliset tilintarkastusalan standardit – kooste 2020

- Uusi kooste (pdf) ilmestyi suomenkielisenä ST-Online:ssa lokakuussa 2021
- Standardit, jotka eivät julkaisuhetkellä vielä olleet voimassa, löytyvät koosteen lopusta (esim. ISA 315)
- IFAC on julkaissut englanninkielisestä standardikoosteesta online-version. Digitaaliseen e-International Standards – julkaisuun voi tutustua [IFACin verkkosivuilla](#).

2. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit

ISRS 4400 Erikseen sovittavia toimenpiteitä koskevat toimeksiannot (AUP)

- Uudistettu standardi koskee toimeksiantoja, joiden ehdoista sovitaan 1.1.2022 tai sen jälkeen
- ISRS 4400 aiheena Business Finlandin tarkastuksen näkökulmasta K2 -koulutuskiertueella, tallenne myynnissä helmikuun 2022 loppuun saakka:
<https://stakatemia.fi/tuote/k2-laaturkoulutus-tallenne/>
- Uudistuminen huomioitu Tilintarkastajan Raportointi – julkaisussa
- Lisätietoa tulossa!

2. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit

ISA 315 Olennaisen virheellisyyden riskien tunnistaminen ja arvioiminen (uudistettu 2019)

- Voimaan tilintarkastuksissa, jotka koskevat 15.12.2021 tai sen jälkeen alkavia tilikausia. Aikaisempi soveltaminen on sallittua.
- Isossa kuvassa riskienarviointi ei muutu
- "Konkreettisimmat" muutokset
  - Käsitteiden tilinpäätösnormistosta korostuu
  - Relevanttien kannanottojen ja merkittävien tilinpäätöserien käsitteet ohjaavat tarkastuksen suuntaamista
  - Ominaisriskin ja kontrolliriskin arvioiminen erikseen
  - Jos ei aiota testata kontroleja, ei tarvitse arvioida kontrolliriskiä
- ISA 315 toisena aiheena K2-koulutuksessa, jonka tallenne myynnissä helmikuun 2022 loppuun saakka

Videokoulutus

K2/2021 | Tilintarkastajan
laatukoulutus | TALLENNE

LUE LISÄÄ

2. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit

ISQM1 – Laadunhallinta tilintarkastusyhteisöissä, jotka suorittavat tilinpäätökseen kohdistuvia tilintarkastuksia tai yleisluonteisia tarkastuksia taikka muita varmennus- tai liitännäispalvelutoimeksiantoja

- Koskee kaikkia tilintarkastajia ja tilintarkastusyhteisöjä
- Sisäinen laadunhallinta tulee olla järjestetty uudistetun standardin mukaisesti 15.12.2022 mennessä

ISQM2 Toimeksiantokohtaiset laadun läpikäynnit

- Koskee toimeksiantoja, joissa ISQM 1:n mukaan vaaditaan toimeksiantokohtaisen laadun läpikäynnin suorittamista
- Voimaan 15.12.2022 tai sen jälkeen alkavien tilikausien tilintarkastuksessa sekä 15.12.2022 tai sen jälkeen alkavissa muissa varmennustoimeksiannoissa ja liitännäispalveluissa.

ISA 220 Laadunhallinta tilintarkastuksessa

- Koskee yksittäisiä tilintarkastustoimeksiantoja
- Voimaan 15.12.2022 tai sen jälkeen alkavien tilikausien tilintarkastuksessa sekä 15.12.2022

2. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit – tulossa seuraavaksi

ISA 600 Konsernitilinpäätösten tilintarkastukset

- Standardi hyväksyttäneen IAASB:n joulukuun kokouksessa 2021
- kääntäminen suomeksi keväällä 2022

OUR DETAILED WORK PLAN	2022				2023			
	March	June	Sept	Dec	March	June	Sept	Dec
I. Increasing the Emphasis on Emerging Issues to Ensure that Our International Standards Provide a Foundation for High-Quality Audit, Assurance and Related Services Engagements								
<i>Revising and Developing Standards – Audit</i>								
Audit Evidence (Notes I, VII)	X	X	E			X	X	X
Fraud (Note VII)	X	X		X	X	E		
Going Concern (Note I) – moves from information gathering and research in Q2 2022		X	X	E		X	X	F
<i>Reducing Complexity and Improving Understandability</i>								
Audits of Less Complex Entities – Development of a Separate Standard (Note I)		X	X	X	F			
Complexity, Understandability, Scalability and Proportionality (CUSP) (Note I)	R							

2. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit – tulossa seuraavaksi

---

Standardi yksinkertaisten yhteisöjen tilinpäätösten tilintarkastukseen, nk. LCE-standardi

- ISA-standardi, joka korvaisi muut ISA-standardit
- Lopullinen standardi IAASB:n hyväksyttävänä maaliskuun 2023 kokouksessa
- STwebinaari aiheesta 30.11. tallenne katsottavissa lähipäivinä ST ry:n verkkosivuilla <https://tilintarkastajat.fi/kategoria/tapahtumat/>
- ST ry tulee kommentoimaan standardiluonnosta IAASB:lle tammikuun loppuun mennessä
- IFAC ja IAASB julkaisivat kyselyn, jolla standardia voi kommentoida anonyymisti, ks. <https://www.ifac.org/news-events/2021-11/>

Hyödyllisiä linkkejä ST:n verkkosivuille

Tilintarkastajalle -osio

<https://tilintarkastajat.fi/tilintarkastajalle/>

Hyvä tilintarkastustapa

<https://tilintarkastajat.fi/tilintarkastus/hyva-tilintarkastustapa/>

Suosituksset ja mallit tilintarkastajille

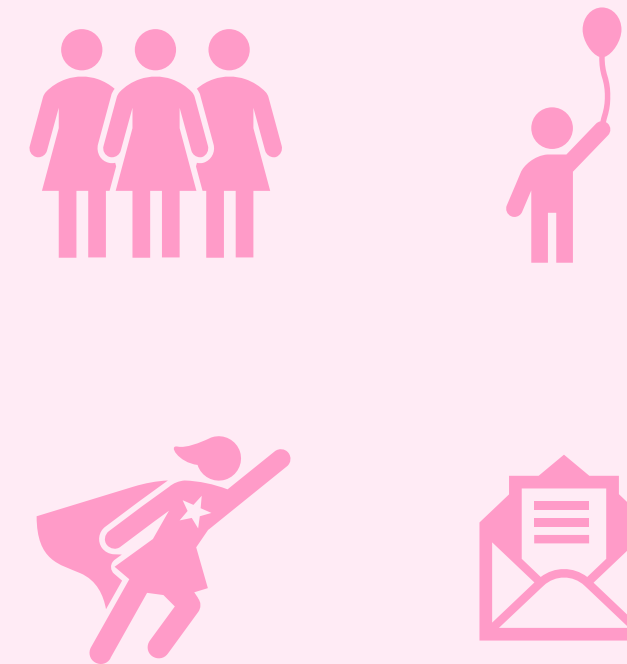
<https://tilintarkastajat.fi/jasenyys/suomen-tilintarkastajat-ryn-suositukset-ja-mallit/>

Ajankohtaista

<https://tilintarkastajat.fi/ajankohtaista/>

Tilintarkastuskertomusmallit (vaatii kirjautumisen ST-Onlineen)

<https://tilintarkastajat.fi/stonline/>

3. Liikevaihdon tilintarkastus – ST:n suositus 4/2021

S	SUOMEN
T	TILINTARKASTAJAT

Taustaa

- Yleensä olennainen tilinpäätöksen luku ja merkityksellinen myös yhtiön kannalta
  - Olennaisena tilinpäätöseränä myös lähes aina tilintarkastuksen kohde
- Olettamus, että tulouttamiseen sisältyy väärinkäytösriski ja siten merkittävä riski
- PRH:n laaduntarkastusten pitkäaikainen painopistealue
  - Havaintoja paljon

Suosituksen rakenne

---

1. Johdanto
2. Liikevaihto ja hyvä tilintarkastustapa
3. Käsitteen muodostaminen liikevaihdosta
4. Liikevaihtoon liittyvien riskien tunnistaminen ja arvioiminen
  - i. Kannanotot
  - ii. Väärinkäytösriskit ja muut merkittävät riskit
5. Liikevaihdon tarkastustoimenpiteet
  - i. Suunnittelu
  - ii. Kontrollit
  - iii. Aineistotarkastus
6. Johtopäätös, dokumentointi ja raportointi

Liikevaihto ja hyvä tilintarkastustapa

- ISA ei sisällä nimenomaisia vaatimuksia liikevaihdon tarkastukselle, paitsi ISA 240:n olettamus, että tulouttamiseen liittyy väärinkäytösriski
- Yleisistä tilintarkastuksen periaatteista ja tavoitteista on liikevaihdon tarkastuksessa huomioitava muun muassa
  - käsityksen muodostaminen liikevaihdosta (tarkastuksen kohde)
  - riskilähtöisyys (ISA 240, ISA 315)
  - olennaisuus (ISA 320)
  - riittävän evidenssin hankkiminen kohtuullisen varmuuden saavuttamiseksi (ISA 330)
  - ammatillinen skeptisyys ja ammatillinen harkinta.

Liikevaihtoon liittyvien riskien tunnistaminen ja arvioiminen

---

- Lähtökohtana ymmärrys liiketoiminnasta sekä erityisesti liikevaihdon luonteesta ja erityispiirteistä
- Olennaisten virheellisyyksien riskien tunnistaminen ja arvioiminen perustuu em. ymmärrykseen
  - Riskiarviointi tehdään kannanotoittain

Liikevaihtoon liittyvien riskien tunnistaminen ja arvioiminen

Liikevaihtoon yleisesti soveltuvat kannanotot

Kannanotto	Mahdollinen virheellisyyden riski liikevaihdossa
Tapahtuminen	Kirjatut ja esitetyt liikevaihtotapahtumat eivät ole toteutuneet tai ne eivät kuulu asiakkaalle
Täydellisyys	Liikevaihtotapahtumia, jotka olisi pitänyt kirjata, ei ole kirjattu, tai niihin liittyviä tietoja ei ole esitetty tilinpäätöksessä
Oikeellisuus	Liikevaihtotapahtumiin liittyviä rahamääriä ei ole kirjattu asianmukaisesti, tai niihin liittyviä tietoja ei ole määritetty ja kuvattu tilinpäätöksessä asianmukaisesti
Katko	Liikevaihtotapahtumat on kirjattu väärälle tilikaudelle. Katkoriski voi liittyä joko ennakaiseen tuloutukseen tai liian myöhään tapahtuneeseen tuloutukseen.
Luokittelu	Liikevaihtotapahtumat on kirjattu väärille tileille
Esittämistapa	Liikevaihtotapahtumat on yhdistelty tai jaoteltu väärin tai niitä ei ole kuvattu selvästi, tai niihin liittyvät tiedot tilinpäätöksessä eivät ole relevantteja tai ymmärrettäviä sovellettavan tilinpäätösnormiston mukaan

Näistä tuloslaskelmalle soveltuvista kannanotoista relevantteja liikevaihdon tilintarkastuksessa ovat ne, joihin tilintarkastajan arvion mukaan *liittyy olennaisen virheellisyyden riski*

→jossakin toimeksiannossa voi olla kaikki, jossakin vain kolme, tai jotain muuta, yleensä kuitenkin aina enemmän kuin yksi

Esimerkkejä riskeistä kannanotoittain

- Riski siitä, ettei käteisellä maksettua myyntiä kirjata kirjanpitoon – *täydellisyys*
- Riski siitä, että osatuloutukseen käytettävät arviot kokonaiskustannuksista tai valmiusasteesta ovat virheellisiä – *oikeellisuus*
- Riski siitä, että johto esittää mahdollisimman suurta liikevaihtoa tulevan liiketoimintakaupan vuoksi – *tapahtuminen, ja tn. tässä esimerkissä merkittävä riski, koska liittyy väärinkäyttöön*

Liikevaihtoon liittyvien riskien tunnistaminen ja arvioiminen

---

- Kaikkiin **relevantteihin** kannanottoihin on kohdistettava tarkastusta
- Tunnistettujen riskien osalta arvioidaan virheellisyyden todennäköisyyttä ja suuruutta sekä sitä, onko kyseessä merkittävä riski
  - Väärinkäytöksestä johtuvat riskit ovat aina merkittäviä riskejä
  - ISA 240:n (Väärinkäyttöihin liittyvät tilintarkastajan velvollisuudet tilintarkastuksessa) olettamus, että tulouttamiseen liittyy väärinkäytösriskejä:
    - olennaista väärinkäytösriskin täsmällinen tunnistaminen

Esimerkki oletus- väärinkäytösrisin kuvauksesta

“ Liikevaihto koostuu suuresta määrästä pääosin pieniä tapahtumia. Nämä transaktiot eivät ole monimutkaisia laskentaperiaatteiltaan, eivätkä ne sisällä korkeaa arvionvaraisuutta. Yhtiöllä on hyvä laskutusprosessi, joka varmentaa hyvin, että liikevaihto kirjautuu sen mukaan oikean määräisenä perustuen todelliseen myyntiin, koska taustalla on aina varastosta lähteneet tavarat. Tämän prosessin mukaan kirjautuviin liikevaihdon tapahtumiin ei käsityksemme mukaan sisälly merkittävää riskiä.

Arviomme mukaan, ISA 240 mukainen oletus-väärinkäytösrisi liittyy siihen, että liikevaihtoon sisältyy kirjauksia, joilla ei ole liiketoiminnallista perustetta ja on tehty tarkoituksena manipuloida yhtiön liikevaihtoa. Riskin ei näin ollen katsota liittyvän yhtiön tavanomaisen laskutusprosessin kautta kirjautuvaan liikevaihtoon, vaan tämän prosessin ulkopuolisiin, suoraan pääkirjalle kirjattuihin vienteihin. Lisäksi katsomme, että riski em. tulosta manipuloiville kirjauksille on erityisen korkea katkohetkellä, joten kohdistamme näihin ns. manuaalivienteihin täyden kattavuuden tarkastuksen määritellyllä katkoperiodilla.”

Liikevaihdon tarkastustoimenpiteet

Taustana käsitys asiakkaasta ja sen liikevaihdon ominaispiirteistä, sekä tilintarkastajan tekemä riskiarvio

- Toimenpiteillä tulee vastata kaikkiin riskeihin kannanottotasolla

Tarkastuksen luonne

- Kontrollien testaus ja/tai aineistotarkastus
- Toimenpidetyypit

Ajoitus

- Milloin tarkastusta tehdään?
- Minkä ajanjakson toimenpide kattaa?

Laajuus

- Montako yksikköä tarkastukseen valitaan?

Väärinkäytösrisikin vuoksi on ISA-standardien mukaan tehtävä tietyt toimenpiteet

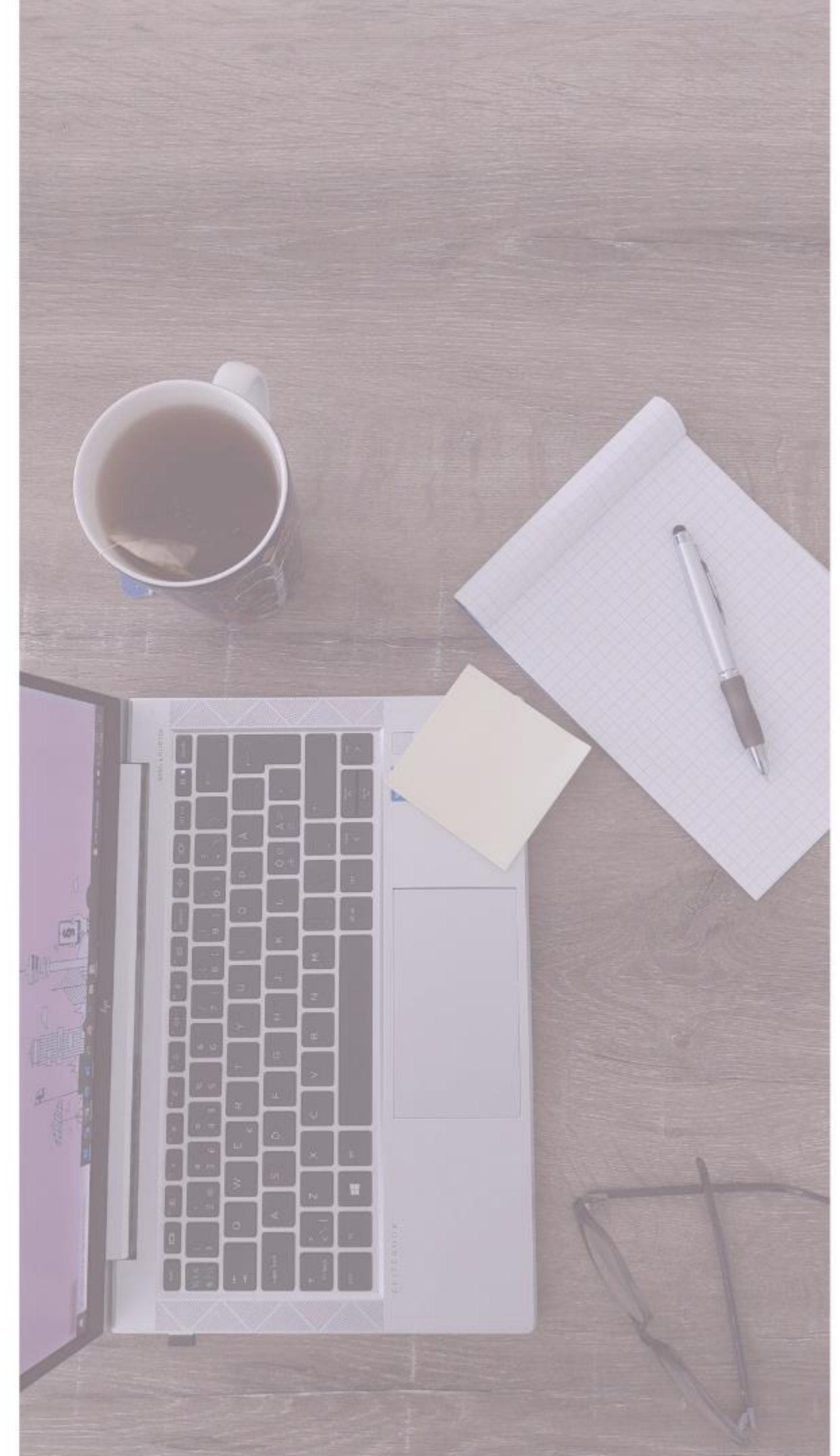
- Suoraan pääkirjaan tehdyt viennit ja oikaisut
- Kirjanpidolliset arviot
- Merkittävät liiketoimintaan kuulumattomat tapahtumat

Esimerkkejä tarkastustoimenpiteistä

Toimenpide	Kannanotto
Täsmäytetään liikevaihdon osakirjanpito pääkirjanpitoon	Täydellisyys
Täsmätään laskun loppusumma pankkitilille saapuneeseen maksusuoritukseen (ja lasku pääkirjaan)	Tapahtuminen, täydellisyys, oikeellisuus
Pyydetään liikevaihdosta vahvistus asiakkaan asiakkaalta (laskusta tai kokonaisymyynistä, täsmätään lasku tai kokonaisymyynti pääkirjaan)	Tapahtuminen, täydellisyys, oikeellisuus, katko
Tarkastetaan toimitusasiakirjoista, että tuloutus on tapahtunut oikealla tilikaudella toimitusehtojen mukaisesti (ja kyseinen lasku täsmätään pääkirjaan)	Katko
Tarkastetaan, että osatuloutuksesta on annettu KPA (ml. laadintaperiaatteet) ja Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen Tulon kirjaaminen tuotoksi valmistusasteen perusteella mukaiset liitetiedot.	Esittämistapa

Johtopäätökset ja dokumentointi

- Toimenpiteiden tuotettava riittävä evidenssi siitä, ettei liikevaihtoon sisälly olennaista virheellisyyttä
  - Toimenpiteet linkitettävä arvioituihin riskeihin kannanottotasolla
  - Jokaisesta toimenpiteestä tehdään oma johtopäätös
- Tilintarkastuskertomuksen lausunto annetaan tilinpäätöksestä
  - Liikevaihto osana tilinpäätöstä
- Riittävän yksityiskohtainen dokumentointi lausunnon tueksi

4. Lähipiirin tilintarkastus

Suositus tulossa

S	SUOMEN
T	TILINTARKASTAJAT

Taustaa

- PRH:n laaduntarkastusten painopistealue 2021 sekä alustava 2022
- Lähipiiritransaktiot merkityksellisiä tilinpäätöksen kannalta
  - Markkinaehtoisuus- ja liiketaloudellinen peruste
  - KPA, PMA, OYL vaatimukset tilinpäätöksessä (tai toimintakertomuksessa) annettaville tiedoille
- Edellytyksenä tarkastukselle lähipiirin tunnistaminen
  - KPL, PMA ja OYL määritelmät

Yhteisön johdon velvollisuudet

Johto vastaa lähipiiriin kuuluvien osapuolten tunnistamisesta ja niitä koskevien tietojen esittämisestä sekä liiketoimien kirjanpito käsittelystä, joten johdon tulee myös ymmärtää riittävän kattavasti sen toimintaympäristöön liittyvä lähipiirisääntely ja relevantti tilinpäätösnormisto lähipiirin suhteen.

Lähipiirin tilintarkastus ISA 550 mukaan

- Lähipiirin tarkastaminen voidaan jakaa neljään osa-alueeseen:
  - Käsitteiden muodostaminen
  - Riskiarviointi
  - Riskeihin vastaaminen eli tarkastustoimenpiteet
  - Tilinpäätöstietojen tarkastaminen

Käsityksen muodostaminen ja riskiarviointi

- Toimeksiantotiimin keskustelu tilinpäätöksen alttiudesta olennaiselle virheellisyydelle
- Tiedustelut johdolta
- Käsityksen muodostaminen mahdollisista kontroleista

Riskiarviointi: liittykö tunnistettuihin lähipiirisuhteisiin ja -liiketoimiin olennaista virheellisyyden riskiä ja onko jokin näistä riskeistä merkittävä riski.

→ Jos on tunnistettu yhteisön tavanomaiseen liiketoimintaan *kuulumattomia merkittäviä lähipiiriliiketoimia*, nämä ovat ISA 550 mukaan lähtökohtaisesti merkittävä riski

Tarkastustoimenpiteet

- Suunnitellaan ja suoritetaan tarkastustoimenpiteitä tunnistettuihin riskeihin vastaamiseksi:
  - onko lähipiirisuhteet ja -liiketoimet tunnistettu ja käsitelty asianmukaisesti kirjanpidossa ja
  - onko niistä esitetty tilinpäätöksessä asianmukaiset tiedot kyseisen normiston mukaisesti.

Dokumentointi

- ISA 550 –standardin mukaan tilintarkastajan tulisi:
  - Dokumentoida tunnistettujen lähipiirin kuuluvien osapuolten nimet ja lähipiirisuhteiden luonne;
  - Kommunikoida hallintoelinten kanssa tilintarkastuksessa esiin tulevista merkittävistä asioista, jotka liittyvät yhteisön lähipiiriin; ja
  - Hankkia toimivalta johdolta (ja hallintoelimiltä) kirjalliset vahvistusilmoitukset

Johtopäätös ja raportointi

- Laatiessaan tilinpäätöstä koskevaa lausuntoa ISA 700:n mukaisesti, tilintarkastajan tulee arvioida
  - onko tunnistetut lähipiirisuhteet ja –liiketoimet käsitelty kirjanpidossa asianmukaisesti ja onko niistä esitetty tilinpäätöksessä asianmukaiset tiedot sovellettavan tilinpäätösnormiston mukaisesti; ja
  - ovatko lähipiirisuhteiden ja –liiketoimien vaikutukset sellaisia, että ne
    - estävät sen, että tilinpäätös on esitetty oikein; tai
    - tekevät tilinpäätöksestä harhaanjohtavan.

Mukavaa joulun odotusta!

KHT Tuula Minkkinen
Tilintarkastusasiantuntija
Suomen Tilintarkastajat ry

KHT Riitta Laine
tilintarkastusasiantuntija
Suomen Tilintarkastajat ry

www.tilintarkastajat.fi

AJANKOHTAISTA ALALLA - VALMISTAUDU TILINPÄÄTÖKSEN TARKASTUKSEEN

KUNNAT JA HYVINVOINTIALUEET

2.12.2021

Minna Ainasvuori, JHT, HT, partner

@BDO

Tämän aineiston levittäminen sähköisesti tai muutoin kolmansien osapuolten käyttöön on ehdottomasti kiellettyä. Kaikki väärinkäytökset tutkitaan.

BDO

KUNTATALOUDEN TILANNEKUVA TILINTARKASTAJAN SILMIN

Tämän aineiston levittäminen sähköisesti tai muutoin kolmansien osapuolten käyttöön on ehdottomasti kiellettyä. Kaikki väärinkäytökset tutkitaan.

TILANNEKUVAA TILINTARKASTAJAN SILMIN

- Kunnan ja hyvinvointialueen rahankäyttöön sisältyy (julkinen) tilivelvollisuus, läpinäkyvyys, toimiva sisäinen valvonta ja luotettava ulkoinen tarkastus
- Kuntakonserni on kokonaisuus
  - Tytäryhtiöiden taloudelliset riskit
  - Tytäryhtiöiden omistuksen arvostus
  - Tytäryhtiöiden talouteen liittyvien ratkaisujen johtaminen (mm. lainat, konsernitili, korkosuojaukset)
  - Kuntayhtymien alijäämät
- Konserniohjaus ja -valvonta kaipaavat edelleen terävöittämistä monessa kunnassa ja kuntayhtymässä → PRH:n yksi painopistealueista

TILANNEKUVAA TILINTARKASTAJAN SILMIN

- Konserniyhteisöissä voi olla riskejä, jotka eivät ole emoyhteisöllä tiedossa - Riskienhallintaa on kehitettävä kuntakonserneissa - Riskit on nähtävät laajasti ja kokonaisvaltaisesti - On tunnistettava ne uhat ja mahdollisuuksien menetykset, jotka vaikeuttavat kunnan strategian ja toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista
- Laajat konsernit sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan merkitys näkyvät myös kuntien tilintarkastuksessa
  - Tilintarkastajan on tarkastettava onko kunnan/kuntayhtymän sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta asianmukaisesti järjestetty (konsernitasolla)
  - Laki hyvinvointialueesta: Tilintarkastajan on tarkastettava onko hyvinvointialueen sisäinen valvonta, *sisäinen tarkastus* ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti

TILANNEKUVAA TILINTARKASTAJAN SILMIN

- Talouskehitys, sote-uudistus ja muutokset kunta-valtio”suhteessa” ovat näkyneet edelleen epävarmuutena kunnissa
- Muutosprosessin pitkän keston vuoksi pelkona on, että tarpeelliset toimintatapojen ja palveluprosessien kehittämiset, kokonaisvaltainen henkilöstösuunnittelu, toimivat yhteistyömallit jne. eivät ole edenneet riittävän nopeasti
- Kunnat ovat turvautuneet ’häätäkeinoihin’, esimerkiksi tarpeettomiin yhtiöittämissiin, joissa tavoitteena on vain tulouttaa emokunnalle (kirjanpidollista) myyntivoittoa ja vaikuttaa näin alijäämiin
  - Byrokratia lisääntyy ja konserniohjauksen tarve kasvaa
- Piilevänä taloudellisena riskinä kunnissa ovat taseen omaisuusarvojen epävarmuus - huonokuntoiset ja huonosti hyödynnettävät kiinteistöt, korjausvelka, tilojen tyhjäkäyttö muodostavat merkittävät taseriskien kuntien talouteen

TILANNEKUVAA TILINTARKASTAJAN SILMIN

- Talousarvion määrärahojen ylityksiin ei aina pystytä ennakoimaan kuluvan tilikauden aikana (vrt. erityisesti kuntayhtymien/yhteistoiminta-alueiden/ostopalveluiden kustannukset)
  - Riittävät selvitykset tilinpäätökseen
  - Talousarviota ei voi muuttaa tilikauden jälkeen
  - ”Ylitysoikeudet”?
  - Tilintarkastajan raportointi
- Tulevien muutosten epävarmuuden ja taloustilanteen vuoksi monet kunnat ovat turvautuneet ’häätäkeinoihin’, esimerkiksi tarpeettomiin yhtiöittämissiin, joissa tavoitteena on vain tulouttaa emokunnalle (kirjanpidollista) myyntivoittoa ja vaikuttaa näin alijäämiin
  - Byrokratia lisääntyy ja konserniohjauksen tarve kasvaa
- Piilevänä taloudellisena riskinä kunnissa ovat taseen omaisuusarvojen epävarmuus - huonokuntoiset ja huonosti hyödynnettävät kiinteistöt, korjausvelka, tilojen tyhjäkäyttö muodostavat merkittävät taseriskien kuntien talouteen

ONKO SOTE-UUDISTUKSEN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET KUNNALLA TIEDOSSA?

TALOUS ENNEN JA JÄLKEEN SOTE-UUDISTUKSEN

- On tärkeää muodostaa käsitys ja selvittää kunnan talouden nykytilasta ja sote-uudistuksen vaikutukset kunnan talouteen ja toimintaan. → Mitkä toiminnot ja omaisuuserät siirtyvät kunnalta hyvinvointialueelle, onko toteutusvaihtoehdot ja niiden optimaalisuus mietitty?
- Säästöpotentiaali ja vaikutukset sote-uudistuksen jälkeiseen kunnan talouteen?

SOTE-UUDISTUKSEN VAIKUTUKSET VALTIONOSUUKSIIN

- Kunnan talouden kehitys ja ennen sote-uudistusta tehtävien toimenpiteiden vaikutus sote-uudistuksen jälkeisiin valtionosuuksiin?

TUKIPALVELUIDEN ORGANISOINTI JA JÄRKEVYYS

- Kunnalle jäävät ja hyvinvointialueelle siirtyvät osuudet tukipalveluista (mm. tietohallinto, taloushallinto, henkilöstöhallinto, yleishallinto)?
- Olisi tärkeää selvittää erilaiset toteutusvaihtoehdot ja järjestelymahdollisuudet tukipalvelujen tuottamiseksi kunnan kannalta optimaalisella tavalla

TILINPÄÄTÖKSEN OIKEA JA RIITTÄVÄ KUVA

- Tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva kunnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta olennaisuusperiaatteen mukaisesti.
- Tietojen oikeellisuus ja riittävyys, joka koskee tilikauden tuloksen muodostumista ja tilinpäätöspäivän rahoitusasemaa, toteutuu varsin pitkälle noudattamalla kuntalain sekä kirjanpitolain ja -asetuksen säännöksiä sekä kuntajaoston ohjeita tilinpäätöslaskelmien ja liitetietojen laatimisesta. Mainittu säännös velvoittaa kuitenkin kirjanpitoasetuksessa ja liitetieto-ohjeessa määrättyjen liitetietojen lisäksi antamaan tapaus- ja tilannekohtaisia liitetietoja.
- Kunnat pääsääntöisesti raportoivat hyvin koronaepidemian vaikutuksista talouteen ja toimintaan vuonna 2020.

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILUT

- Talousarvion muutokset tulee viedä valtuuston käsiteltäväksi talousarviovuoden aikana. Kuntalain 110 §:n mukaan talousarviota tulee noudattaa.
- Toiminnallisten tavoitteiden raportointi tilinpäätöksissä
  - Talousarvion toteutumisvertailun lukujen ja tavoitteiden tulisi vastata kaikilta osin talousarviossa päätettyä (ja talousarvion muutoksia). Tarkastuksissa on havaittu, että tavoitteita oli muutettu ilman valtuuston talousarviomuutosta.
- Talousarvion poikkeamista tulee antaa riittävät selvitykset.
- Yhteenveto sitovien (taloudellisten) tavoitteiden toteutumisesta on tärkeä
  - tämä tulee sisällyttää tilinpäätökseen.
- Tavoitteiden sitovuus tärkeää tuoda esille (ja tilinpäätöksessä kerrotun sitovuuden tulee vastata talousarviossa päätettyä).
- Konserniyhteisöille tulee asettaa tavoitteita kuntalain mukaisesti, usein myös tavoitteiden seurantaan ja valvontaan tulee kiinnittää huomiota.

ALIJÄÄMÄN KATTAMINEN

Laki hyvinvointialueen voimaantulosta säätää 33 §:ssä kuntayhtymän taseeseen kertyneiden ali- ja ylijäämien osalta seuraavaa:

- Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja HUS-sairaanhoidopiirin jäsenkuntien on katettava kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä kuntalain (410/2015) säännösten mukaisesti ennen kuntayhtymän siirtämistä hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymään. Taseeseen kertyneen ylijäämän käsittelystä kuntayhtymän jäsenkunnat päättävät kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti.
- MITÄ perussopimuksessa on sanottu?

Esimerkki: Alijäämän kattaminen on säädetty perussopimuksessa seuraavasti:

Mikäli jäsenkunnat eivät ole hyväksyneet kuntalain 119 §:n 2 momentissa tarkoitettua selvityshenkilön tekemää ehdotusta alijäämien kattamisesta kuntalain 57 §:ssä säädetyllä tavalla, jäsenkunnat vastaavat alijäämän kattamisesta 17 §:n mukaisesti.

17 §:ssä on säädetty jäsenkuntien osuudet varoista ja vastuut veloista ja velvoitteista seuraavasti:

Jäsenkuntien osuudet kuntayhtymän varoihin määräytyvät kuntayhtymän peruspääoman jäsenkuntaosuuksien suhteessa. Jäsenkuntien vastuu kuntayhtymän veloista ja kuntayhtymään kohdistuvista velvoitteista sekä vastuista määräytyy kuntayhtymän peruspääoman jäsenkuntaosuuksien suhteessa. Sama koskee sellaisia kuntayhtymän menoja, joita ei muutoin saada katetuksi.

Perussopimuksen mukaisesti kuntayhtymän alijäämän kattaminen tapahtuu viime kädessä peruspääoman jäsenkuntaosuuksien suhteessa.

ALIJÄÄMÄN KATTAMINEN

Kunja 113/2015: Lausunto kuntayhtymän alijäämän kirjaamisesta jäsenkunnan kirjanpidossa

- Jäsenkunnan tulee kirjata kirjanpitoonsa osuus kuntayhtymään kertyneestä alijäämästä pakollisena varauksena, mikäli kuntayhtymän alijäämää ei todennäköisesti saada lähitulevaisuudessa katetuksi esimerkiksi kuntayhtymän päättämällä muilla toimenpiteillä. Mikäli kuntayhtymän alijäämän kattamistoimenpiteisiin ei ole ryhdytty taikka niitä ei ole suunniteltu, on kuntajaoston käsityksen mukaan jäsenkunnalla tällöin oltava erityiset perusteet, mikäli se katsoo, että pakollisen varauksen tekemisen edellytykset kunnan tilinpäätöksessä eivät täyty.
- Kunnan tilinpäätöstä laadittaessa pakollisen varauksen määrä tarkistetaan vastaamaan sitä osuutta kuntayhtymän tilinpäätöksen osoittamasta alijäämästä, jota ei kyetä kattamaan kuntayhtymän muilla tuloilla. Mikäli osuus kuntayhtymän alijäämästä merkitään jäsenkunnan kirjanpitoon pakollisena varauksena, se eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa, jottei alijäämä tule huomioiduksi kahteen kertaan jäsenkunnan konsernitilinpäätöksessä.

Ko. kuntajaoston lausunto ohjaa jäsenkuntien kirjauksia pakolliseen varaukseen liittyen.

ALIJÄÄMÄN KATTAMINEN

Esimerkki: X kuntayhtymän v. 2020 tilinpäätös:

31.12.2020	
Ed. tk:en yli/alijäämä	-15 924 101,73
Tk tulos + alij. Kattaminen	-28 270 120,06
Kumulatiivinen yli/alijäämä	-44 194 221,79
Poistoero	4 062 365,73
Kattamaton alijäämä	-40 131 856,06

Kumulatiivinen alijäämä on ollut 44,2 meur. Alijäämän kattamisessa voidaan huomioida poistoeron määrä katettavaa alijäämää alentavana tekijänä, jonka jälkeen kattamaton alijäämä on ollut yhteensä 40,1 meur.

X kuntayhtymän kaikki alijäämät tulee olla katettu tilinpäätöksessä 2022. Katettavaksi tulevat 31.12.2021 kattamaton alijäämä sekä vuodelle 2022 arvioitu mahdollinen alijäämä. Alijäämän kattamiseen liittyvät kirjaukset ovat kuntajaoston ohjeen 36/1998 mukaiset. Kuntayhtymässä tullaan kirjaamaan vuoden 2022 mahdollisen alijäämän kattaminen tulosvaikutteisesti tilille Saadut avustukset. Jäsenkunnat kirjaavat tilinpäätökseen 2022 ohjeen mukaisesti maksettuihin avustuksiin alijäämän kattamisosuuden. Näin kirjaukset silloin, kun alijäämän kattaminen tapahtuu peruspääomaosuuksien suhteessa.

ALIJÄÄMÄN KATTAMINEN

Esimerkin kuntayhtymä varautuu ”rakentamaan” talousarvion niin, että sekä vuodelta 2022 syntyvä että edellisiltä vuosilta kertyneet alijäämät saadaan katettua. Taseeseen 31.12.2022 alijäämää voi jäädä poistoeron suuruinen määrä.

Jäsenkuntien puolella ed. tk alijäämiin liittyen on muodostettu pakollinen varaus, joka huomioidaan talousarviossa 2022 kuntayhtymämaksujen vähennyksenä. 31.12.2021 mennessä syntyneiden alijäämien kattamisen tulosvaikutus vuonna 2022 on +/-0, koska näihin on varauduttu pakollisen varauksen kautta.

Talousarviossa 2022 tulisi myös huomioida kuntayhtymälle tulevat 2022 maksut (palvelujen ostot ja alijäämän kattaminen avustuksen kautta). Näillä tulee olemaan tulosvaikutus vuoden 2022 tilinpäätökseen jäsenkunnille.

YHTEYSTIEDOT

Minna Ainasvuori

Liiketoimintajohtaja, partner

JHT, HT -tilintarkastaja

minna.ainasvuori@bdo.fi